

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE HUIDIGE POLITIEKE BEZIELING: ONTROUW AAN EUROPA?

*Rede uitgesproken door mr. Pieter HUYS op de plechtige openingszitting
van de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge op 17 oktober 1973*

Wie is er in onze dagen niet overtuigd van de wenselijkheid en de onafwendbaarheid van de Europese eenmaking?

Door een verdere integratie van de economische belangen zal er noodzakelijk een politieke eenmaking ontstaan. In het huidige wereldbestel met zijn superstaten bevindt het Avondland zich trouwens in een politiek vacuüm. In het streven naar een steeds efficiënter en rationeler organisatie van de wereldcontinenten lijkt het verder bestaan van Europa in de huidige vorm een belachelijk anachronisme. Elke politieke partij en elke drukkinggroep hebben dan ook als het ware hun ideologie of hun actieterrein met de Europese dimensie verruimd. Zo kennen wij het Europa der vakbonden, het Europa der kapitalisten, dat der landbouwers en dat der juristen met het kartelrecht. Door het vele gepraat over Europa in deze zo verschillende toonaarden dreigt het ideaal van een Europese eenmaking te verworden tot een gemeenplaats waarover iedereen het eens is maar waarvoor niemand in feite nog erg geestdriftig wordt.

Het wordt in vele gevallen enkel gezien als een bijkomende dimensie van een of andere politieke partij of het wordt enkel in politieke partijtermen gedacht zodat men er slechts het enthousiasme voor opbrengt dat men voor een nationale politiek kan opbrengen.

Ik vraag mij echter af of men bij deze assimilatie van Europa met een of ander politiek partijprogramma of met een of andere economische nutsorganisatie niet ontrouw aan Europa is zoals minister Spaak het ons herhaaldelijk herinnerde. Want men lijkt over het wezen van Europa enkel in staat te spreken in termen van pure schaalvergroting met betrekking tot de markteconomie, tot de levensstandaard of tot de politieke macht.

Wie niet gespeend is van enige historische kort-

neuzigheid ziet in een dergelijke taal allicht geen gratten. Wie echter enkel zo over Europa spreekt kent het niet en "klammert" het wezen van het Avondland volkomen "ein".

Het is mij niet mogelijk over de ontrouw aan Europa te spreken zonder het wezen ervan te bepalen. Doch zodra de vraag naar een omschrijving van Europa wordt gesteld, is deze echter in staat de meest wilde en fanatieke passies op te roepen. Wanneer wij immers in de geschiedenis terugblikken, dan moeten wij vaststellen dat de Europese eenheid ondanks de uitgesproken nationale diversiteit reeds een realiteit is geweest.

Deze eenheid bestond niet in één politieke en sociaal-economische structuur. Zij uitte zich in dezelfde taal en stijl, in de kunsten en in het geestesleven. Zij drukte zich uit in de heel bijzondere plaats die de politiek had tegenover de geestelijke macht en de religie. Het geheel der Europese cultuur werd samengehouden en bezielde door het geloof in dezelfde metafysische waarheden¹.

Europa vond de geschiedenis door zijn eenheid in de geestelijke beginselen van het Christendom. Deze waren gegroeid uit de vrijwaring van de erfenis van de oudheid en de kerstening ervan².

Gedurende lange tijd in de geschiedenis was Europa dus de Christenheid.

Bij deze waarheid gaan er onder ons vele geesten steigeren. Deze hevige reactie tegenover een historische

¹ DAWSON CHRISTOPHER: "Europa, wezen en roeping" Brugge, Desclée-De Brouwer. 1953 p. 31. Oorspronkelijke titel: *Understanding Europe*.

² BRUGMANS HENDRIK: "Les origines de la civilisation Européenne" p. 96. Liège, Georges Thone 1958; EMERY LÉON: "Genèse de l'Europe" p. 14. Lyon, Les cahiers libres.

vaststelling is te verklaren door het feit dat onze geschiedschrijving grondig besmet is door nationalisme en ideologie.

Het is in onze dagen immers nog zeer goed mogelijk dat geschiedenis wordt geschreven uit een eng en sectair nationalistisch oogpunt of vanuit een bevooroordeelde ideologie. En het is maar al te vaak het kenmerk van deze geschiedschrijving dat zij vol minachting is voor een gezichtspunt dat het nationale of ideologische zoniet overstijgt dan toch ernstig relativeert³. Door deze bevooroordeelde "Hineininterpretierung" kan men zich nog zeer moeilijk een idee vormen van de diversiteit van de volkeren met hun onderlinge verschillen, conflicten en naijver, zonder rekening te houden met het staatsnationalisme van onze tijd en met de voorbije totalitaire oorlogen. Verder ziet men ook niet meer het onderscheid tussen een of andere ideologie, die per definitie van elke transcendentie is gespeend, en een transcendente religie.

Ofwel vereenzelvt men het Christendom met een of andere code van morale hygiëne.

Tenslotte kan men ook moeilijk aannemen dat de Kerk niet altijd in hetzelfde cultureel doodwater heeft geleefd waarin zij sedert een paar eeuwen is geraakt.

Het zou wellicht voor de Europese bezieling een geweldige verrijking betekenen indien die culturele eenheid van Europa, die door en in de Christenheid werd gerealiseerd, door gelovigen en ongelovigen als een historisch feit werd aangenomen. Dan zou men wellicht op heel solide historische gronden met heel wat nationalistische en ideologische misverstanden kunnen afrekenen. Zo is volgens Dawson de Europese humaniora misschien geroepen om de blijkbaar afgeschreven klassieke te vervangen.

Door een lang historisch proces in het menselijk denken is de christelijke cultuur geseculariseerd geworden⁴. Hoewel dit verschijnsel kapitaal is en niet kan overschat worden zijn de historische wortels ervan in het menselijk denken te diep en te verscheiden om hier te worden behandeld.

Ik moge volstaan met de constatering dat Europa als Christenheid niet meer is. Toch blijft deze een onmisbare component van de Europese cultuur⁵.

Het politieke ideaal van het verenigd Europa is vooral ontstaan en gemeengoed geworden na de Tweede Wereldoorlog. Door het paroxisme van het natio-

nalisme en van de ideologieën verkeerde het Avondland in een ernstige politieke – en volgens velen zelfs in een diepe geestelijke crisis.

Voor het eerst begonnen de Europese naties aan zichzelf te twifelen. Sedertdien zocht en zoekt men eigenlijk naar een nieuw Europees en internationaal gezag en rechtsorde. Men tracht de absolute staatssovereiniteit te doorbreken.

Voor velen is het streven naar een politiek Europa een schakel of een tussenstadium in de opgang naar een internationale politieke wereldordening.

Dit internationaal politiek gezag zou dan eindelijk de tegenstelling tussen de volkeren en culturen kunnen overvragen en verzoenen.

In zijn *Judgment of nations* vroeg Dawson zich af of men bij dit oprecht betrachten niet op een dubbelzinnige basis steunde. Om tot een internationale ordening te komen dient men te steunen op de moderne nationale staten, die alle in abstracto als gelijken willen behandeld worden. Ook weten wij uit ervaring dat het staatsnationalisme zijn absolute soevereiniteitsaanspraken niet uit eigen beweging zal matigen.

Een tweede vaststelling bij deze houding betreft mijns inziens het absolute, bijna mythische vertrouwen in een internationale politieke ordening. Men verwacht immers in zekere zin dat de politieke macht in staat zal zijn zoveel wezenstegenstellingen binnenin de wereldculturen te overbruggen en te verzoenen.

De sluitsteen van de nieuwe internationale of Europese orde is ongetwijfeld de politiek en de politieke macht. Dit lijkt misschien op het eerste gezicht een overbodige vaststelling. Dient men echter niet zoals de metselaar de stenen zorgvuldig af te krabben alvorens ze te gebruiken?

Moet men zich met andere woorden niet, voor men over politiek Europa spreekt, bezinnen over de plaats van de politieke macht *tout court* binnenin de Europese samenleving? In de laatste eeuw is de politieke macht door het aanwenden van de techniek en de opbouw van de moderne staat zeer sterk aangegroeid. Iedereen staat nu praktisch onder de voogdij van de staat en de politieke macht. Wie klaagt er trouwens in onze dagen niet over de vele inmengingen van staat en politiek tot in de meest verre uithoeken van het persoonlijk leven? Deze vergroting van de politieke macht is niet te verklaren door de ontwikkeling van de technische macht noch door de urbanisering van de samenleving. Onze opvatting over de politiek is in de laatste eeuw ook anders geworden. De politieke macht is niet langer de muur rondom de tuin. Neen, haar taak is veel omvattender en grootser geworden. Zij heeft een sacrale en een heilsmacht gekregen. In de staatsapparatuur die zij uitbouwde krijgt de politiek meer en meer de rol van promotor van de vooruitgang ten bate van het menselijk geluk.

Haar meest banale beslissingen krijgen een diepe weerklink in het maatschappelijk en persoonlijk leven.

³ EMERY LÉON: "Sagesse de Goethe". Lyon, Les cahiers libres.

⁴ DAWSON CHRISTOPHER: "Opus citatum: passim. Men leze ook: PAUL HAZARD: "Crise de la conscience Européenne" I et II nrf Gallimard; LUIS DIEZ DEL CORRAL: "De ontvoering van Europa". Een historische interpretatie van onze tijd. Utrecht, Aula-boeken; ARNOLD TOYNBEE. "La civilisation à l'épreuve" nrf Gallimard 1951.

⁵ BRUGMANS HENDRIK: Opus citatum p. 95. T.S. ELIOT: "Notes towards the definition of culture". Appendix "The Unity of European culture" p. 122. London, Faber and Faber 1962.

De politiek die hier in West-Europa gevoerd wordt, is beziëld door ideologieën, die een totale redelijke verklaring geven van de maatschappij, de mens en hun bestemming. Deze redelijke principes krijgen dan gestalte in politieke programma's. In deze doctrines en programma's die onze politiek bepalen, is een streven naar geluk voor iedere mens aanwezig. Steeds opnieuw keert de belofte van rechtvaardigheid en grotere gelijkheid tussen de mensen terug. Alle leerstelsels van links tot rechts spreken dezelfde taal.

Op zichzelf lijkt dat misschien niet zo verwonderlijk. Wat echter wel verbaast, is het rotsvaste geloof van velen dat de politiek de mensen niet alleen bescherming en rechtszekerheid geeft maar dat zij hen tevens kan bevrijden en zelfs gelukkig maken. Dit zo grote vertrouwen in de politieke macht is zeer merkwaardig.

De Europese bezieling ligt in dezelfde lijn. De aanspraken en beloften van de nationale politiek krijgen hier een grotere dimensie. In een verenigd Europa zal er alleen nog meer macht zijn voor een politici en de doctrines om goed te doen en om te werken voor de bevrijding van medemens.

Deze houding tegenover de politiek lijkt mij geenszins vanzelfsprekend. De verklaring ervan ligt in de bloei van de politieke ideologieën die alle in de negentiende eeuw ontstaan zijn.

In de vorige eeuw was de Europese cultuur gekenmerkt door een ongehoord zelfvertrouwen. Dit vertrouwen werd gevoed en geschraagd door een blind geloof in de menselijke redelijkheid. Men had de onwrikbare overtuiging dat het verloop der geschiedenis en der gebeurtenissen niet alleen doelgericht was maar onafwendbaar naar een steeds grotere vooruitgang en welvaart leidde. Op dat ogenblik beleefde Europa tevens zijn tweede grote koloniale expansie. Het staatsnationalisme van de Europese staten triomfeerde volop. Door de ongekende bloei van de wetenschappen twijfelde de Europese mensheid er niet langer aan of zij was beveiligd tegen alle uitersten van moreel en fysiek lijden en geweld.

In het ideologisch denken dat onze politiek zo beïnvloedde, reflecteert zich de mentaliteit van de negentiende eeuw. Zij heeft als eerste kenmerk een puur rationeel karakter. Dit betekent dat zij in haar formulering puur verstandelijk en abstract werkt en geen enkele opaciteit of mysterie duldt. Als tweede kenmerk heeft zij tevens dit geloof in de doelgerichtheid van het verloop van de geschiedenis. De meeste doctrines zijn behept met en getekend door deze vooruitgangsgedachte.

Een derde kenmerk is de belangrijke rol van de politiek als heilsmacht en van de staat als promotor van de vooruitgang. De negentiende-eeuwse denkers die de grootste invloed hebben uitgeoefend op de politieke doctrines zijn ongetwijfeld Hegel en Marx geweest. Ik behandel ze zeer summier en enkel met betrekking tot een van hun politieke consequenties!

Hegel sluit een dialectiek in zijn stelsel dat gebaseerd is op de komst van de geest in alles. In progressieve lijn, over de these, de antithese en de synthese zal de komst van de geest verwezenlijkt worden.

De drager en bewerker van deze komst die de bevrijding zal brengen wordt echter de Pruisische staat.

Het zeer belangrijke hierin ligt in het feit dat de staat en de politiek de messiaanse taak als bevrijder van de mensen krijgen. Langs hen komt de geest in alles.

Bij Marx vindt men nagenoeg hetzelfde. Hij doet echter het systeem van Hegel van zijn idealistische mystificaties. De komst van de geest wordt vervangen door die van de klassenloze maatschappij. Volgens Marx had de geschiedenis tot dan toe slechts bestaan uit de uitbuiting van de mens door de mens. De verlossing wordt echter voorbereid in de onderbouw van alle leven en cultuur, namelijk het proletariaat.

Dit proletariaat zal de macht in de staat grijpen en langs gewelddadige dictatuur het communisme vestigen.

Dit communisme zal dan de werkelijke verlossing brengen van de mens alsook de verzoening met de medemens, met de natuur en met de oorsprong van zijn wezen.

Afgezien van het feit dat in het marxisme de staat zal en moet verdwijnen, krijgt de staat en de politiek een bevrijdende en sacrale rol.

Men kan allicht zonder overdrijving stellen dat deze beide leerstelsels, het Hegeliaanse en het Marxistische, in hun consequenties ons politiek leven geweldig hebben beïnvloed en nog sterk bepalen, Hegel voor het staatsnationalisme en Marx voor de politieke geladenheid van onze sociale relaties.

Vindt de hele byzantinistische differentiatie tussen links en rechts, die op zoveel vlakken onze samenleving beknelt, niet haar oorsprong in deze doctrines?

Onbetwistbaar komen de ideologieën voort uit de secularisering of de ontmythologisering van het westerse denken betreffende de politiek. In zekere zin hebben zij de rol van de godsdiensten overgenomen.

De godsdienst geeft een overwegend mythische verklaring van de mens, de maatschappij en hun beider bestemming.

De ideologie geeft een puur redelijke verklaring van deze bestemming en verhouding. Zij heeft veel van een geseculariseerde godsdienst.

Beide hebben echter sacrale aanspraken omdat zij een verklaring geven van bestemming en lot. Voor velen onder ons komt het allicht op hetzelfde neer of de politiek door godsdienst of door pure redelijkheid wordt geleid. De meesten vinden zelfs de zuivere redelijke inspiratie beter en betrouwbaarder. Wat er ook van zij, de politiek is immers in alle beschavingen een macht geweest met sacrale aanspraken. In alle culturen was het politiek gezag tevens een sacraal gezag.

In de Romeinse tijd was de keizer pontifex maxi-

mus en zelfs godheid. In het oude Oost-Europa waren de Byzantijnse keizers en later de Russische tsaren terzelfder tijd hiereus en basileus, priester en koning. Zij hadden de geestelijke en de tijdelijke macht.

Waarom zou men zich dan zo druk maken over de rol van de ideologieën in de staat en de politiek? Waarom zou men dan de huidige politieke actie rondom Europa, die ideologisch is geïnspireerd, als ontrouw aan Europa bestempelen?

In de Westeuropese cultuur heeft de eenheid tussen de geestelijke en de tijdelijke macht nooit bestaan. Het is wellicht een unicum in de wereldculturen dat er in Frankisch Europa tussen de geestelijke en tijdelijke macht altijd en principieel een dualiteit heeft bestaan.

Om dit te illustreren dien ik terug te gaan naar de oorsprong van het Westeuropees denken. Dit denken werd sterk beïnvloed door de vroeg-christelijke filosofen. De voornaamste was ongetwijfeld Augustinus.

In zijn monumentaal werk *De civitate Dei* legt Sint Augustinus de kiem van dit dualisme⁶.

In de vroege christenheid bestond er een nijpende verwachting naar de komst van het Rijk Gods, hier op aarde. Deze verwachting gaf aanleiding tot heel wat millenarisme, d.w.z. tot theorieën die de komst van het Rijk Gods slechts als een vernietiging van de bestaande orde konden opvatten, theorieën die sterk de sociale orde van het Keizerrijk verstoorde. Dit was een van de redenen van de kerkvervolgingen. Men kan deze chiliastische houding best begrijpen en vergelijken met de hedendaagse revolutionaire strekkingen die alleen nog enig heil zien in de vernietiging van de bestaande sociale orde. Een betere wereld kan slechts ontstaan vanuit een complete tabula rasa en of wanneer haar komst zich voltrekt in een gewelddadige revolutie.

Augustinus loste de theologische spanning tussen het bestaande en het komende op door de komende wereld naast de bestaande te stellen. Het Rijk Gods of de *Civitas Dei* bestond in en naast het aardrijk of de *civitas terrena*.

Tussen beide rijken bestond er spanning⁷.

Tevens ontwikkelde Augustinus de leer der twee willen. De wil van de natuurlijke mens die alleen de natuurlijke vrede en het vreedzaam bestaan begeert en de andere wil binnenin dezelfde mens die tendeert naar de eeuwige vrede met God. Tussen die twee willen in dezelfde persoon bestaat er spanning. Iedere concrete mens moet nu zelf beslissen en kiezen tussen die twee willen. Na de keuze moet hij zich ook verwelijken.

⁶ LUIS DIEZ DEL CORRAL : Opus citatum p. 150.

⁷ DR. L. DE JONG : "Handboek der Kerkgeschiedenis" Eerste deel Oudheid en Middeleeuwen. p. 198. 1932 Standaard Boekhandel ; SINT AUGUSTINUS : "Confessiones" in vertaling door L. Moreau "Les Confessions de Saint-Augustin" p. 79. 7ème éd. Paris, Gaume Frères et Duprey éditeurs.

Want er bestaat eenheid tussen geloof en werken. Daardoor wordt de verantwoordelijkheid van iedere concrete mens tegenover zijn eigen lot en de geschiedenis bezegeld.

Dit dualisme tussen de twee willen wordt ook in het sociale vlak teruggevonden. Het zal in de Europese geschiedenis tot uitdrukking komen in de twee symbolen en hun onderlinge spanning van Kerk en Keizerrijk.

Dit aspect van de leer van Sint Augustinus is voor de Westeuropese cultuur van zeer verregaande betekenis geweest. Het bracht immers een scheiding tussen de geestelijke en de tijdelijke macht die principieel was. In geen enkel andere cultuur heeft die scheiding zo uitgesproken bestaan.

Hoewel de strijd en de naijver tussen de geestelijke en de tijdelijke macht zeer bitter is geweest, heeft West-Europa nooit de theocratie noch het cesaropapisme gekend. Dit bracht met zich dat de plaats van de politiek in het Avondland altijd heel bijzonder is geweest. Want in dit dualisme tussen de twee machten, wat in essentie spanning betekende, lag de onschatbare geestelijke waarborg van een werkelijke gemeenschap en een levendige taal die de politieke machten kon doorbreken.

De politiek had geen sacrale taak en vond haar eigen rechtvaardiging niet in haar eigen macht. Evenmin kon zij die rechtvaardiging tegenover de universele gemeenschap vinden in een of andere *raison d'état* noch in een of andere heiligende nationaliteit of sacrale revolutionaire aanspraak. Het is opvallend dat deze waarborg is weggefallen bij de ontbinding van de Christenheid met de opkomst van de legisten, die culmineerde bij Machiavelli in de zestiende eeuw. Ook resulteerde de hervormingsbeweging politiek in het verdrag van Westfalen van 1648. Daar werd het principe *cujus regio illius et religio* geconsacreerd. Het legde de kiem van een nieuw cesaropapisme in de staatskerk en in elk geval van een grote nationalistische geestelijke zelfvoldaanheid.

Een tweede gevolg en samenhangend met het eerste van de Augustiniaanse synthese betrof de plaats van de menselijke persoon.

Er bestond een heel eigen verhouding van de menselijke persoon tegenover de politiek en de staat. De spanning tussen de twee willen binnenin iedere mens en de eenheid tussen het geloof en de werken bracht immers de verantwoordelijkheid van ieder persoon tegenover het gebeuren en tegenover het eigen lot. Het is een tragische verhouding omdat de mens moet kiezen op een vrije wijze. Wanneer de keuze gedaan is, moet die verwerkelijkt worden. Daardoor werd de persoonlijke energie tegenover het gebeuren gewaarborgd en gestimuleerd. Door dit groot belang dat aan de concrete inbreng van ieder mens wordt gehecht, verschilt het Westen zo van het Oosten en kenmerkt het zich door een groot dynamisme.

Daaruit volgt de aandacht in onze geschiedenis voor de menselijke persoon en haar vrijheid. Weinig cultu-

ren hebben zoveel belang aan de persoonlijkheid gehecht als de westerse.

De meeste culturen zijn overwegend massaculturen.

De scheiding tussen de geestelijke en de tijdelijke macht en de concrete waarde van de menselijke persoon en hun beider tragiek hebben de Westeuropese cultuur als geen ander gekenmerkt. Cultureel voorkwam het de massacultuur en haar immobilisme, en politiek voorkwam het de theocratische zelfvoldaanheid van de massastaat.

De hele synthese van Augustinus en de praktische realisatie ervan zijn echter slechts tot op zekere hoogte rationeel inzichtelijk. Zij berust immers op de kenwijze van het geloof. Deze unieke spanning en tragiek drukten zich uit in en door het geloof en in de symbolen van de kunst.

Bij de secularisatie van de Christenheid werd deze leer betreffende de staat en de politiek niet langer als geloofwaardig beschouwd. De rol van de theologische leer van Augustinus betreffende de maatschappij, de mens en hun beider bestemming werd overgenomen door de ideologieën zoals ze in de negentiende eeuw werden vastgelegd. Hoewel de ideologieën van eerlijke en edelmoedige inspiratie zijn en op concrete noden geënt waren, zijn er in hun betreffende verhouding tot de staat en de politiek tragische misverstanden geslopen.

Men maakt een zuiver redelijke theorie over de mens, de maatschappij, hun verleden en hun toekomst. Voortaan zal een mooi en edelmoedig systeem van begrippen de geschiedenis leiden en de politieke actie inspireren. Hier ligt het eerste misverstand.

Want we moeten aannemen dat de redelijke voorzienbaarheid van alles onhoudbaar is. Wanneer deze mooie begrippen dan nog in de zin van de vooruitgangsgedachte zijn opgevat, dit is dialectisch, dan is het gevaar dat het hele systeem zich van de werkelijkheid afscheidt heel reëel.

Het voorbeeld van het Russische marxisme, hoewel er vele andere zijn, is daarbij heel frappant.

De revolutie zou immers geschieden in een hoog ontwikkeld industrieland. Zij gebeurt in Rusland, dat overwegend agrarisch is. Lenin dient de eerste correctie in het marxisme aan te brengen. Het wordt niet alleen de revolutie van de proletariërs maar ook die van de boeren. Verder zou de revolutie de hele wereld in vuur en vlam zetten. Herinner U Trotszky. Stalin brengt de definitieve bloedige correctie aan. Het communisme wordt het vehikel van het Russische nationalisme. Men zou een identieke schets kunnen maken van de fascistische experimenten die Europa zeer zwaar hebben gehypothekeerd.

Zo blijft er echter van de doctrine die zich als zin en waarheid der geschiedenis aandiende niet veel meer over. Zij verliest deze zin en wordt zelfs tyranniek en absurd. Een dodende frenesie tot dwingen maakt zich

immers van haar meester en wordt tot propaganda.

Wordt dan alles in deze staten niet een geforceerde mars, een zinloze onderneming van economische en politieke organisatie die steeds meer vraagt van de energie van enkelen om de lusteloosheid van de grote massa te overwinnen?

Ten koste van zoveel leed bereikt men dan een massastaat waar een niets ontziende en ongeremde wil tot macht zich verschuilt achter een louter rituele taal die op geen enkele wijze nog iets uit te staan heeft met de concrete historische realiteit. Door de ontgoocheling over de systemen is heel dikwijls elke hoop op zin en waarheid teniet gegaan. Daaruit volgt het huidige individualistische scepticisme en indifferentisme tegenover elke concrete inzet bij de uitbouw van de politiek. Hoewel Hegel en zijn volgelingen het nihilisme van de niet geëngageerde afwezen, komen wij bij deze desillusies bij een nieuw bitter nihilisme terecht.

Daaruit vloeit dan onmiddellijk het tweede tragische misverstand voort. Want de tweede vraag die men aan de ideologie kan stellen is die naar de garanties voor de concrete menselijke persoon tegen de sacrale aanspraken van de politieke macht. Indien de politiek de bevrijder van de mensen is en een totale verklaring voor de bestemming van de mens en zijn maatschappij geeft, wat houdt dan eigenlijk nog de complete *Verstaatlichung* van alles tegen?

Door deze verder schrijdende *Verstaatlichung* die voor velen onomkeerbaar lijkt, komen de persoon en de gemeenschap meer en meer onder de zuiver rationele voorgedij van de staat en de politiek te staan.

Wat houdt dan de massastaat nog tegen die de concrete mensen slechts op een abstracte wijze kent en benadert?

Het was werkelijk een grote verdienste van Nietzsche dat hij aan deze zuiver rationele verklaringen en in het bijzonder aan Hegel en zijn volgelingen de vraag stelde naar de persoonlijke verhouding van de mens in hun systemen tegenover politiek en staat. Hij verwierp tevens de rationele incorporatie van de persoon aan de staat en de politiek.

Men zal ongetwijfeld opwerpen dat wij in onze dagen het absoluut geloof in de vooruitgang niet meer kennen. Ook spreken de ideologieën ons niet meer zo aan. Toch blijven hun termen en hun taal ons politiek leven bepalen. De politiek wordt meer en meer beïnvloed door een sceptisch en redelijk pragmatisme dat uit de relativisering van de absolute ideologie voortkwam. Toch groeit daarbij de *Verstaatlichung* en blijft de macht van de politici aanzwellen.

In haar gevolgen verschilt dit pragmatisme in wezen niet van de meest fanatieke ideologie. Er spreekt immers een zelfde geloof uit: het geloof in de uiteindelijke praktische wetenschappelijke verzoenbaarheid van wat ook met wat men maar wil. Terwijl in de voor-

naamste ideologieën nog een spanning was ingebouwd door hun dialectiek, valt deze nu weg.

Er waren tegenstellingen die moesten en zouden overwonnen worden. Het ideologisch denken kende de spanning en het drama in de politieke actie. De verzoening is niet zo goedmoedig. In het politieke pragmatisme verloopt die rimpelloos.

Zijn wij immers niet allen overtuigd van de eeuwige verzoenbaarheid van de vrijheid van de burger met het eenvoudig meerderheidsprincipe? Van de uiterste industrialisatie met de waarde van de menselijke arbeid? Van een scherpe technomanie met een hoge humanistische cultuur? Van een algehele ongelovigheid en ongodsdienstigheid met een hoog peil van zedelijk en artistiek leven⁸? En zelfs van de verzoenbaarheid van een Europese massastaat met de eigen diversiteit van de volkeren?

Een dergelijk pragmatisme miskent echter de tragiek, dit is de spanning binnenin de persoon en de gemeenschap. Evenals de ideologie benadert het de concrete mens op een zuiver redelijke wijze.

Ook de vrijheden bloeien welig. Toch moet men vaststellen dat zij zich in een zo bewuste en "voorzienende" maatschappij inschakelen dat alle wanklanken er op voorhand in worden geïnterpreteerd.

De hedendaagse massastaat en consumptiemaatschappij slorpen zelfs de reacties tegen hen op of verwerken ze hetzij tot politieke demagogie of tot verbruiksartikel.

Duidt verder de tendens in heel Europa tot depenalisering van zovele feiten niet op een obsessie om veel menselijke daden van hun tragische verantwoordelijkheid te ontdoen? Nietzsche vroeg zich af of aan die bezetenheid tot redelijke verzoenbaarheid geen vrees ten grondslag lag.

Wanneer men over de hedendaagse Europese problematiek spreekt, dient men te weten dat West-Europa in wezen anders is geweest. De geschiedenis door werd hier in het Avondland de menselijke persoonlijke vrijheid in haar tragische grootheid beschermd en gevrijwaard op een heel eigen wijze, in een heel bijzondere verhouding tot de staat en de politiek. Deze verhouding ontsnapt echter aan een zuiver redelijke benadering omdat zij meetbare belangen en machten en zelfs het verstandelijke zonder meer overstijgt. Zij liet zich enkel uitdrukken in levende symbolen, zoals die van de kunst en van de religie. Het Westeupees ideologische denken heeft deze relatie niet kunnen vrijwaren. Omdat er een drang tot volkomen redelijke inzichtelijkheid in het hele bestaan aan ten grondslag ligt, kunnen zij een tragische waarheid die de begrippen overstijgt, niet vatten noch verwoorden. Een sceptisch en individualistisch neutralisme dat elke tragiek zonder meer op een weloverwogen redelijke wijze uit de weg tracht te gaan, miskent ook deze waarheid.

⁸ WEIDLÉ WLADIMIR: "Les abeilles d'Aristée" Essai sur le destin actuel des lettres et des arts, p. 335. Nrf Gallimard.

Toch blijven spanning en lijden, kortom de tragiek, op het leven van de persoon en de gemeenschap geënt. De volkomen rationele en abstracte voorgedij die de moderne politiek met haar sacrale aanspraken door bureaucratie en techniek over de persoon en de gemeenschap uitoefent, is hoe dan ook nefast. In een dergelijke samenleving die compleet is verstatelijkt verdringt de menselijke persoon zichzelf of slaat op de vlucht.

Is onze meest waardevolle hedendaagse kunst niet één noodkreet van de verdrongen bedreigde persoonlijkheid?

Het is niet de welvaart en het comfort die bedreigd worden. Daarin ligt het hele misverstand. De helden van Kafka zijn goed gevoed. Zij worden echter vervolgd en bedreigd in hun wezen als vrije persoonlijkheid met een eigen verantwoordelijkheid.

Naar mijn gevoelen biedt de Europese bezieling bij deze nood een waardevol alternatief.

De redelijke inzichtelijkheid van een politiek systeem is inderdaad belangrijk. Geen mens houdt verder staande dat de redelijke kennisdrang als dusdanig schadelijk is. Doch elke cultuur rust nog op een ander kenbeen dan het redelijk inzichtelijke namelijk op dat der kunst en religie. "De hoogste toestand van een beschaving", zei Nietzsche reeds, "is die van het evenwicht tussen mythos en logos".

De bekende Engelse kunstenaar Keats schreef 150 jaar geleden dat het voor een kunstenaar zeer belangrijk is om de "Negative Capability" te bezitten. Daaronder verstond hij de mogelijkheid om te kunnen verwijlen in het onzekere zonder een storend beroep te doen op feiten en redenen. Men moet zich kunnen beperken tot een manier van kennen en denken die niet strookt met de rede en de logica maar in feite het verstandelijk kennen en denken ver overstijgt.

Werd de plaats van de politiek in Europa de eeuwen door niet door de hoge "Negative Capability" van onze cultuur bepaald?

Wat er ook van zij, ik kan stellen en besluiten dat de politiek in de loop der laatste eeuw binnenin Europa is verschoven.

Deze verschuiving gebeurde langs de absolute aanspraken van het nationalisme en van de ideologie. Deze verglijding was nu eens hoorbaar en explosief in wereldoorlogen en totalitaire avonturen. Dan was ze weer geruisloos langs de glimlachende absurditeit der dagelijkse politieke praxis.

De huidige politieke idealen drijven grotendeels op die zelfde stroom verder. De politiek bergt voortdurend die zelfde sacrale aanspraken in zich. Tot elke prijs wil zij het geluk voor iedereen goedschiks of kwaadschiks realiseren. Daardoor komt zij echter in een impasse en groeit een absurde en gesloten identificatie van de staat met de hele gemeenschap. Uit deze vereenzelviging komt de massastaat. In een dergelijke staat wordt een ontbonden samenleving enkel op een zuiver func-

tionele wijze samengehouden door een blinde politieke "Wille zur Macht" of door een plat economisch eigenbelang.

In een dergelijke maatschappij is er echter heel veel lusteloosheid en misnoegdheid. Achter het klatergoud der sociale demagogie schuilt immers de vereenzaming van de enkeling.

Het heimwee naar een echte en hechte gemeenschap ligt heden ten dage verspreid over zoveel nieuwe sociale en politieke beloften van rechts tot links. De besten onder ons zijn in elk geval op zoek naar een nieuwe mens in een nieuwe herenigde maatschappij. Meer en meer zijn zij daartoe tot onomkeerbare experimenten bereid, desnoods ten koste van de menselijke vrijheid en de Europese eigenheid.

Ook bij dit streven komt natuurlijk het echte Europa niet aan bod. Hoogstens wordt het hier ook als schaalvergroting voor de komende maatschappij geannexeerd. Politiek Europa bezielt niet als alternatief voor het huidige onbehagen.

Het is inderdaad volkomen begrijpelijk dat een komende Europese presidentsverkiezing ons niet in geestdrift brengt. Evenzo is het normaal dat het ons niet beroert of er morgen al dan niet Europese ministers of mandatarissen zullen zijn.

Europa is immers ontzaglijk veel meer. Het is de historische opgave om de spanning tussen geest en stof, tussen vrijheid en verantwoordelijkheid, tussen tijd en eeuwigheid, harmonisch voor persoon en gemeenschap en voor eigen volksaard te vertolken. Een politiek en economisch ageren m.b.t. Europa dat deze waarheid van ons wezen miskent is ontrouw.

Niemand zal beweren dat de politieke eenmaking van Europa geen noodzaak is. Om aan de uiterlijke dreiging te weerstaan dient Europa hoe dan ook zijn macht te concentreren als een bolster rond een kostbare vrucht.

Daartoe moet men echter voor alles verhinderen dat de vrucht van binnen wordt aangetast. Heden houdt

dat in dat de Europese bezieling noodzakelijk een bezinning op de politiek *tout court* moet zijn.

Dit is een *conditio sine qua non* wil men het cesaropapisme of beter het blinde cesarisme van de massastaat voorkomen. De politieke macht en het economisch belang zijn niet de bouwers van de Europese tempel. Zij zijn slechts de sjouwers van de stenen. Het wordt zeer gevaarlijk wanneer de sjouwer zich bouwmeester waant. Want dan voert hij de fijn geslepen sluitsteen op zijn kruiwagen en gebruikt hij hem voor de ruwe buitenmuren. Neen, een tuin met de wortels boven de aarde en de bloemen eronder is even onnatuurlijk als een verenigd Europa dat enkel zou rusten op een geseculariseerde sacrale politieke macht en op een vlakke economische welvaart.

De politieke actie voor Europa zal zich moeten laten inspireren door de deugd van de "Negative Capability". Dit veronderstelt dat wij niet langer klakkeloos aannemen dat de politiek en de staat geroepen zijn tot de bevrijding van de mens en de gemeenschap en tot de leniging van al hun noden.

Het is trouwens voor de politieke macht bijzonder belangrijk dat zij bevrijd wordt van het demagogisch opbod van allerhande sacrale beloften. Zij kan deze uit de aard van haar wezen toch niet nakomen en haar macht verliest daardoor elke controle en zelfbeheersing.

Trouw aan Europa zou ook voor de politiek bevrijding betekenen. Dit alles is natuurlijk geen pleidooi voor een of andere steriele terugkeer in het verleden en zeker niet voor een of ander opgedrongen religieus of mythisch obscurantisme. Het vraagt enkel dat wij oog krijgen voor de waarheid in ons wezen vooral met betrekking tot de politiek, die maar al te vaak en veel te gemakkelijk onder banale dooddoeners wordt verstikt.

⁹ DOMENACH J.M.: "Le retour du tragique" p. 129, essai. Editions du Seuil 1967.

DIENSTVERLENING VAN ADVOCATEN IN HET BUITENLAND EN HET EEG-VERDRAG

Zal het Hof in Luxemburg uitkomst brengen?

1 De Belgische Raad van State heeft op 21 december 1973 beschikt op het beroep van Jean Reyners, een Nederlander, maar doctor in het Belgisch Recht, die om reden van zijn nationaliteit niet tot de Belgische Balie kan worden toegelaten, omdat de Belgische Wetgeving voor de toelating van vreemdelingen tot de Balie de voorwaarden van reciprociteit ten opzichte van het land van herkomst stelt. Hoewel een wetsontwerp,

waarbij de nationaliteitsvoorwaarde voor toelating tot de Balie wordt afgeschaft, bij het Nederlandse Parlement aanhangig is, voldoen Nederlanders daarom nog niet aan de eisen van de Belgische Wetgeving.

In zijn bovengenoemde Beschikking heeft de Belgische Raad van State, met toepassing van artikel 177 van het EEG-Verdrag, de volgende prealabele vragen aan het Hof te Luxemburg voorgelegd:

a Wat dient te worden verstaan onder "werkzaamheden ter uitoefening van het openbaar gezag in een Staat, zelfs indien deze slechts voor een bepaalde gelegenheid geschieden" in de zin van artikel 55 EEG-Verdrag? Dient dit artikel aldus te worden begrepen dat, bij een beroep als dat van een advocaat, van de toepassing van hoofdstuk 2 van dat Verdrag alleen zijn uitgezonderd de werkzaamheden ter uitoefening van het openbaar gezag, of aldus, dat dit beroep zelf is uitgezonderd op grond dat zijn uitoefening mede werkzaamheden ter uitoefening van het openbaar gezag omvat?

b Is artikel 52 EEG-Verdrag sedert het einde van de overgangperiode "rechtstreeks toepasselijk", niet-tegenstaande inzonderheid het ontbreken van de richtlijnen bedoeld in de artikelen 54, lid 2, en 57, lid 1 van het Verdrag?

De tweede vraag wordt tegenwoordig ook ten aanzien van artikel 59 van het EEG-Verdrag (opheffing van de beperkingen op het vrij verrichten van diensten) vrij algemeen bevestigend beantwoord. (Bijv. Megret-Louis-Vignes, Waelbroeck, Le droit de la Communauté européenne, deel 3, pag. 90, prof. mr. P.J.G. Verloren van Themaat, Rechten en Verplichtingen van bedrijfsleven en vrije beroepen in de EEG, pag. 115, en anderen in dat artikel geciteerd). De juistheid van deze opvatting is voor de advocatuur echter alleen maar van belang, indien ook de andere vraag in de zin wordt beantwoord, die door de Belgische Regering – in afwijking van het standpunt van de Brusselsse Balie als tussenkommende partij – is ingenomen, te weten, dat de in dit artikel bedoelde uitzondering slechts op bepaalde beroepswerkzaamheden betrekking heeft en niet op iedere werkzaamheid die in het beroep van de advocaat kan worden uitgeoefend.

2 Tenzij de totstandkoming van de Nederlandse Wet¹ hier in de weg zou komen te staan, omdat de toelating van buitenlanders die de hoedanigheid van meester in de rechten in Nederland hebben verkregen de hinderpaal voor de oorspronkelijke verzoeker om tot de Belgische Balie te worden toegelaten zou wegnemen en de beslissing van het Europese Hof overbodig zou maken, zal de beslissing van het Hof in Luxemburg voor de ontwikkeling van de advocatuur in geheel Europa van zeer groot belang zijn.

Gedurende de laatste tijd en vooral gedurende de laatste tien jaren heeft de toename van het internationale handelsverkeer en van de daarvoor vereiste dienstverleningen een wijziging gebracht in de praktijk van de advocatuur. Men kan rustig zeggen dat voor de oorlog en zelfs gedurende de eerste tien jaren daarna de advocaat, die met internationale zaken werd geconfronteerd, niet veel anders deed dan adviseren over

vragen het recht van zijn eigen land betreffende dan wel procederen ten behoeve van een buitenlandse cliënt voor de gerechtelijke instanties, waarbij hij was toegelaten.

Op dit ogenblik bestaat de praktijk van tal van advocaten in het begeleiden van hun cliënten, die veelal niet eens zijn gedomicilieerd in het land waarin de advocaat is gevestigd, bij het tot stand brengen van internationale transacties. Zonder dat men kan zeggen dat de basis van de advocatuur niet meer de litigieuze praktijk is en de adviespraktijk, die daaruit voortvloeit, is het toch duidelijk dat zijn werkterrein zich ver daarbuiten kan uitstrekken. De advocaat verricht dan diensten, die ook anderen in ander verband kunnen verlenen, het is enerzijds zijn litigieuze bekwaamheid die zijn diensten waardevoller maakt, anderzijds is het feit dat hij onder streng disciplinair toezicht staat en een vertrouwensberoep uitoefent de oorzaak, die hem in veler ogen tot een gezochte hulpkracht maakt, ook buiten het eigenlijke proceswerk.

In feite moet dan ook worden geconstateerd dat wat de advocatuur betreft artikel 59 van het EEG-Verdrag reeds geheel toepassing vindt. Overal treft men advocaten aan, die buiten het land van hun vestiging ten behoeve van hun cliënten werkzaam zijn. Door het ontbreken van richtlijnen of wettelijke of bestuurlijke maatregelen is de ontwikkeling echter zo vrij, dat ook advocaten uit niet EEG-landen dezelfde vrijheden genieten. Voor hen, bij wie de vrijheid van beroep boven alles gaat, een niet onwelkome ontwikkeling, doch niet voor hen, die concurrentie aan banden gelegd willen zien.

3 De hier geschetste ontwikkeling heeft zich niet beperkt tot het tijdelijk uitoefenen van werkzaamheden in het land, waar de dienst wordt verricht, terwijl de betrokken advocaten gevestigd bleven in het land van herkomst. Op vrij grote schaal hebben advocaten kantoren geïnstalleerd in sommige landen behorende tot de EEG, grotendeels afkomstig uit landen buiten de EEG, hetgeen mede zijn oorzaak vindt in het feit dat in de meeste verdragsstaten het voor de leden van de Balie niet mogelijk is zich te vestigen buiten het land van de Balie waarvan zij lid zijn.

De bovenbedoelde "indringers" kunnen geen lid worden van de Balie van het land waar zij hun kantoor installeren. Immers, zij bezitten de nationaliteit niet, in de meeste landen een voorwaarde voor toelating, en hebben ook de vereiste kennis en diploma's niet verworven. Vestiging als advocaat in de zin van toelating tot de Orde met alle bevoegdheden die de advocaten uit het betrokken land bezitten is dit natuurlijk niet. Hun activiteit voldoet echter evenmin aan de omschrijving van het laatste lid van artikel 60 van het EEG-Verdrag dat de enkele diensten omschrijft, die geen vestiging in de zin van het Verdrag impliceren, omdat zij slechts het tijdelijk verblijf in het "andere" land vooronderstellen.

¹ De vaste commissie van Justitie heeft zich afgevraagd, of men niet beter met de openbare behandeling van het wetsontwerp op de uitspraak van het Hof kan wachten. (Kamerstuk 12405 nr. 7.)

In de zin van het EEG-Verdrag zal men daarom ook van vestiging moeten spreken ten aanzien van hen, die slechts die diensten verrichten, die niet noodzakelijkerwijs de inschrijving op het tableau of het lidmaatschap van de Balie vereisen, wanneer zij daarbij wel hun werkzaamheden blijvend verrichten in een ander land dan dat waarin zij tot de Balie behoren. Zij zijn daarbij min of meer gelijk te stellen met diegenen, die behoren tot de sector "bepaalde diensten aan ondernemingen" (ISIC groepen 831, 833 of 839) voor wie vrije vestiging openstaat.

4 In dit verband verdient opmerking dat, anders dan ten aanzien van andere beroepen, voor advocaten een onderlinge erkenning van diploma's niet in aanmerking zal komen. In tegenstelling tot andere studierichtingen is de studie van het recht grotendeels een nationale aangelegenheid. Of en in hoeverre gemeenschappelijk recht zal ontstaan is een zaak van verre toekomst, waarop de liberalisatie van het beroep – gezien de kennelijke behoeften die zich doen voelen – bezwaarlijk kan wachten; men zal er dus van uit moeten gaan dat zich twee soorten van 'vestiging' van advocaten uit Verdragslanden in een ander Verdragsland zullen voordoen.

Enerzijds zij, die het recht kennen van het land waar zij zich willen vestigen en die dus volledig advocaat worden. Voor hen zal de opheffing van de nationaliteitseis waar die nog bestaat nodig zijn. Een vraag van tweede orde, maar toch voor de toekomst niet onbelangrijk, zal zijn in hoeverre zij – mits in twee soorten recht bekwaam – van twee Balies lid kunnen zijn.

Anderzijds zij, die lid zijn van de Balie in het land van herkomst, maar een beperkte praktijk uitoefenen in het land waar zij zich hebben geïnstalleerd. Grotendeels oefenen zij hun praktijk uit in een soort filialen van hun hoofdkantoren. Er zijn er echter ook die zelfstandig een kantoor in het andere land vestigen.

Tot de eigenlijke rechtspraktijk – wel aangeduid als de "klassieke" praktijk – zijn zij uiteraard niet toegelaten. Daargelaten of de nationaliteitseis is gesteld of niet, missen zij de bevoegdheden noodzakelijk om tot de Balie van het andere land te worden toegelaten.

5 Het wordt steeds meer duidelijk dat zich ten aanzien van de advocatuur een grens gaat aftekenen, die niet ligt tussen hoofdstuk 2 (het Recht van Vestiging) en hoofdstuk 3 (de Diensten) van Titel III van het EEG-Verdrag, maar tussen het gebied waarop van volledige bevoegdheid de advocatuur uit te oefenen kan worden gesproken en het gebied, waarop advocaten enkele diensten aan ondernemingen bewijzen. Anders gezegd: de advocatenpraktijk van vandaag wordt op twee onderscheiden terreinen uitgeoefend, die waar de advocaat een taak vervult binnen de rechtspleging – hierna te noemen de litigieuze praktijk

– en die waarin hij zich beperkt tot het geven van adviezen, het opstellen van contracten, het voeren van onderhandelingen, kortom al die activiteiten die anderen – al dan niet jurist en in het laatste geval vaak ten detrimente van de justitiabelen – in beginsel eveneens kunnen uitoefenen. Die anderen staat, zoals in de praktijk blijkt, niets in de weg om dit te doen. Als artikel 52 van het Verdrag rechtstreeks toepasselijk is, is voor die anderen, jurist of niet, maar zeker niet gevat binnen het kader van een vertrouwensberoep, het recht van vestiging – in hun geval de simpele installatie van een kantoor – gegeven.

6 In dit licht bezien zou de consequentie van de enge opvatting van artikel 55 van het Verdrag, die iedere vestiging van advocaten zou verbieden, tot grote onbillijkheid leiden. Het is niet zeker dat bij de totstandkoming van het Verdrag deze consequentie onder het oog is gezien. Zoals hierboven uiteengezet, was ten tijde van de totstandkoming van het Verdrag het verschijnsel van de advocaat, die zich speciaal op de niet-litigieuze praktijk toelagde, een uitzondering. Het toen bestaande beeld – althans van de advocaat op het vasteland van Europa – was van de advocaat die zich primair op de klassieke rechtspraktijk, het litigieuze werk en de direct daarop betrokken adviserende taak toelagde. Deze taak van de advocaat, die slechts kan worden uitgeoefend in het land waarvan de betrokkene het eigen recht beheerst en zich in de uitoefening van de praktijk heeft bekwaamd, heeft een aspect waarvan men zou kunnen erkennen dat het mede een publiekrechtelijk karakter heeft. Het is vergezocht te stellen dat de advocaat bij de uitoefening van zijn litigieuze taak een werkzaamheid verricht ter uitoefening van het openbaar gezag in de staat. Gewoonlijk betreft men deze bepaling van artikel 55 dan ook op de landen waar de advocaat wettelijk is verplicht als rechter-plaatsvervanger op te treden.

Het is echter duidelijk dat de uitzondering van artikel 56 lid 1 van het Verdrag zonder meer mee zal brengen, dat die verplichting niet op de vreemdelingadvocaat hoeft te rusten, ook al zou hij het recht hebben zich te vestigen. Maar waarom zou de regeling van artikel 56 lid 1 van het Verdrag niet evengoed de grondslag kunnen zijn voor een logische verdeling van de advocatenpraktijk in een consultatief en een litigieus deel? Dat deel van de wetgeving – zoals Burgerlijke Rechtsvordering en Strafvordering – dat op de rol van de advocaat bij de rechtspleging toepasselijk is, kan zeer wel als een bijzondere regeling, waarmee de openbare orde gediend is, worden beschouwd. De advocaat die niet heeft voldaan aan de vereisten, die voor zijn deelneming aan de rechtspleging vereist zijn, is voor dat deel uitgesloten – zowel van dienstverlening als het recht van vestiging – maar dit brengt niet mede dat hij niet vrij zou zijn zich voor niet-litigieuze werkzaamheden te vestigen in de zin van: een kantoor installeren.

7 Dit betekent niet dat niet verderstreckende dienstverlening door advocaten van het ene Verdragsland in andere landen ook op litigieus gebied zeer gewenst is. Vooral op strafrechtelijk gebied is daaraan vermoedelijk grote behoefte; weliswaar wordt het optreden van advocaten uit een ander land, vooral in grensgebieden en daar waar eenheid van taal bestaat, incidenteel toegelaten. Er bestaat niettemin een grote aarzeling vreemdelingen, die geen bevoegdheid hebben en geen kennis van recht en gebruik tot de rechtspraak toe te laten. Het kan niet worden ontkend dat deze aarzeling terecht is. De enkele voorbeelden van geslaagde experimenten zijn eigenlijk de uitzonderingen die de regel bevestigen, dat de litigieuze praktijk in wezen bij de naar nationale normen bevoegde advocaat thuishoort.

Het Benelux-Verdrag, dat een beperkte litigieuze praktijk in het andere land toelaat, mits de bezoeken-de advocaat wordt bijgestaan door een advocaat uit het eigen land, is het logisch antwoord op de vraag hoe in de hier gesignaleerde behoefte moet worden voorzien. Dit Verdrag gaat niet uit van enig beginsel van het EEG-Verdrag, het pretendeert ook niet de liberalisatie van het beroep van advocaat te willen bevorderen. Het Verdrag geeft de bezoekende advocaat geen recht de omschreven litigieuze werkzaamheden zelfstandig te verrichten – er is dus geen sprake van opheffing van beperkingen op het "vrij verrichten van diensten" – het recht van vestiging ook in de zin van het eenvoudig installeren van een kantoor wordt niet genoemd en is blijkens de geschiedenis van het Verdrag ook zeker niet bedoeld.

Het Benelux-Verdrag mag dus niet worden gezien als een maatregel tot liberalisatie in de zin van het EEG-Verdrag; het gaat als het ware uit van de hierboven ontwikkelde gedachtengang, dat de litigieuze praktijk behoort bij de in het nationale recht bekwaame advocaat, zodat uitoefening van die praktijk door een advocaat uit een ander land onder medeverantwoordelijkheid van een tot die praktijk bevoegde advocaat moet geschieden.

De niet-litigieuze praktijk komt in het Benelux-Verdrag niet aan de orde.

8 Zoals hierboven omschreven vertoont zich op het ogenblik vrijwel buiten iedere wettelijke regeling en in ieder geval zonder enige communautaire regeling een ontwikkeling, die niet zonder zorg kan worden waargenomen. Terwijl de Europese advocaten voor een belangrijk deel aan beperkende maatregelen zijn onderworpen, die hun vestiging in andere staten belemmeren, wordt door buitenstaanders – die voor een deel niet eens advocaat zijn – buiten iedere disciplinair toezicht om een stuk praktijk uitgeoefend, dat voortdurend in belang toeneemt. Daargelaten dat het onjuist is dat deze praktijk de advocatuur ontgaat, is het gebrek aan toezicht zeker niet in het belang van het publiek. Aan deze toestand kan slechts een einde komen door een communautaire regeling. Komt die niet snel, dan is de kans groot dat de Europese advocatuur uit de internationale praktijk zal zijn verdreven, dan wel zich bij gebrek aan conforme regeling in nationale groeperingen opsluit. Het totstandkomen van een communautaire regeling is tot heden uitzonderlijk moeilijk gebleken, deels wegens onzekerheid omtrent de strekking van artikel 55, deels omdat men in ontworpen regelingen de litigieuze praktijk mede heeft willen betrekken, hetgeen tot tal van moeilijk op te lossen problemen moest leiden.

Het is te hopen dat het Hof te Luxemburg tot een definitieve beslissing betreffende de draagwijdte van art. 55 zal komen; wanneer de beslissing in de hier bepleite zin zou uitvallen en de liberalisatie beperkt zou blijven tot het niet-litigieuze deel van de advocatenpraktijk, waar die door andere, dan volledig tot de Balie toegelaten advocaten wordt uitgeoefend, zouden vele problemen, die de belangen van de rechtspleging raken en dus de nationale regeringen zorgen baren, zijn opgelost. De problemen die dan blijven betreffen de nationale Balies in de eerste plaats zelf. Het moet mogelijk zijn dat zij, geconfronteerd met een vaststaande situatie, met ernst aan de oplossing van die problemen zullen beginnen. Ten slotte is het oplossen van juridische problemen met het oog op een praktische toepassing hun voornaamste taak!

Jhr. mr. P.J.W. de BRAUW

B.T.W. EN VOERTUIGSCHADE

Sedert 1 januari 1971 vervangt de B.T.W. de met het zegel gelijkgestelde belastingen.

Vooral bij de begroting van voertuigschade onder vinden rechtspractici en verzekeraars moeilijkheden met deze nieuwe belastingvorm.

Voor niet-B.T.W.-specialisten is de vaststelling van het aan de benadeelde verschuldigde B.T.W.-percentage, inderdaad niet zo eenvoudig.

Om een einde te maken aan deze moeilijkheden hebben wij een tabel uitgewerkt. Deze tabel laat toe, al naar gelang het geval dat zich voordoet, het verschuldigde B.T.W.-percentage onmiddellijk af te lezen.

Voor verdere gegevens wordt verwezen naar Kluwers Verzekeringshandboek, 'Motorrijtuigenverzekering', Hst. IV, Rijtuigschade.

I

BIJ AANKOOP VAN EEN VERVANGINGSVOERTUIG INGEVOLGE TOTAAL VERLIES

Aard van het voertuig	Gebruik van het voertuig	Aard van de BTW-belastingplicht	Verschuldigd BTW-percentage				
			Jaar van aankoop van het vervangingsvoertuig				
			1971	1972	1973-74	1975	1976 of later
Personenauto's Auto's voor dubbel gebruik – auto's voor passagiers en/of vracht (stationcar)	Uitsluitend privé	Om het even welke	25 %	25 %	25 %	25 %	25 %
	Beroeps- en privégebruik of uitsluitend beroepsgebruik	Niet-belastingplichtigen (zonder BTW-nummer)	25 %	25 %	25 %	25 %	25 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer) en Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer)	normaal geval : $\frac{x}{y} \geq \frac{1}{2}$ ⁽¹⁾ 18,5 % 17 % 15,5 % 14 % 12,5 % uitzonderlijk : $\frac{x}{y} < \frac{1}{2}$ $(25 - \frac{13x}{y})\%$ $(25 - \frac{16x}{y})\%$ $(25 - \frac{19x}{y})\%$ $(25 - \frac{22x}{y})\%$ $(25 - \frac{25x}{y})\%$				
		(1) $\frac{x}{y}$ = beroeps-gebruikverhouding, aangenomen door de Directe Belastingen					
Minibussen	Uitsluitend gebruikt als privévoertuig door invaliden	Om het even welke	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %
	Uitsluitend privé	Om het even welke	25 %	25 %	25 %	25 %	25 %
	Beroeps- en privégebruik	Niet-belastingplichtigen (zonder BTW-nummer)	25 %	25 %	25 %	25 %	25 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer) en Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer) ⁽¹⁾ zie onder personenauto's	$(25 - \frac{13x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(25 - \frac{16x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(25 - \frac{19x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(25 - \frac{22x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(25 - \frac{25x}{y})\%$ ⁽¹⁾
		Uitsluitend beroepsgebruik	25 %	25 %	25 %	25 %	25 %
Kampeer-aanhangwagens en caravans	Uitsluitend privé	Niet-belastingplichtigen	25 %	25 %	25 %	25 %	25 %
		Belastingplichtigen en Egalisatiebelastingplichtigen	12 %	9 %	6 %	3 %	nihil
Motorfietsen Rijwielen met hulpmotor	Uitsluitend privé	Om het even welke	18 %	18 %	18 %	18 %	18 %
	Beroeps- en privégebruik of uitsluitend beroepsgebruik	Niet-belastingplichtigen	18 %	18 %	18 %	18 %	18 %
		Belastingplichtigen en Egalisatiebelastingplichtigen ⁽¹⁾ zie onder personenauto's	$(18 - \frac{6x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(18 - \frac{9x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(18 - \frac{12x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(18 - \frac{15x}{y})\%$ ⁽¹⁾	$(18 - \frac{18x}{y})\%$ ⁽¹⁾
Bedrijfs-voertuigen *	Uitsluitend gebruik voor beroep of bedrijf	Niet-belastingplichtigen	18 %	18 %	18 %	18 %	18 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer) en Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer)	12 %	9 %	6 %	3 %	nihil

(*) Zoals : bestelwagens, vrachtwagens, voertuigen voor vervoer van meer dan 8 personen, tractors, opleggers, bedrijfsaanhangwagens, takelwagens, ambulante- en lijkwagens, landbouwvoertuigen.

II

BIJ HERSTELLING VAN EEN VOERTUIG

Aard van het voertuig	Gebruik van het voertuig	Aard van de BTW-belastingplicht	Verschuldigde BTW-percentage
Personenauto's Auto's voor dubbel gebruik — auto's voor passagiers en/of vracht (stationcar)	Uitsluitend privé	Om het even welke	18 %
	Uitsluitend gebruikt als privévoertuig door invaliden	Om het even welke	6 %
	Beroeps- en privégebruik of uitsluitend beroepsgebruik	Niet-belastingplichtigen (geen BTW-nummer)	18 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer)	Normaal geval : $\frac{x}{y} \geq \frac{1}{2}$ ⁽¹⁾ 9 %
		$\frac{x}{y}$ = beroepsgebruikverhouding, aangenomen door de Directe Belastingen	Uitzonderlijk : $\frac{x}{y} < \frac{1}{2}$ $(18 - \frac{18x}{y})$ %
		Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer)	18 %
Kampeer-aanhangwagens en caravans	Uitsluitend privé	Om het even welke	18 %
Minibussen	Uitsluitend privé	Om het even welke	18 %
	Beroeps- en privégebruik	Niet-belastingplichtigen (geen BTW-nummer)	18 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer) ⁽¹⁾ zie onder personenauto's	$(18 - \frac{18x}{y})$ % ⁽¹⁾
		Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer)	18 %
	Uitsluitend beroepsgebruik	Niet-belastingplichtigen (geen BTW-nummer)	18 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer)	nihil
		Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer)	18 %
Motorfietsen Rijwielen met hulpmotor	Uitsluitend privé	Om het even welke	14 %
	Beroeps- en privégebruik	Niet-belastingplichtigen (geen BTW-nummer)	14 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer)	$(14 - \frac{14x}{y})$ % Bij uitsluitend beroepsgebruik : nihil
		Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer)	14 %
Bedrijfs-voertuigen *	Uitsluitend gebruik voor beroep of bedrijf	Niet-belastingplichtigen (geen BTW-nummer)	14 %
		Belastingplichtigen (met BTW-nummer)	nihil
		Egalisatiebelastingplichtigen (E vóór BTW-nummer)	14 %

(*) Zoals : bestelwagens, vrachtwagens, voertuigen voor vervoer van meer dan 8 personen, tractors, opleggers, bedrijfsaanhangwagens, takelwagens, ambulantië- en lijkwagens, landbouwvoertuigen.

JAN STASSEYNS
gegr. verzekeringsrecht

RECHTSPRAAK

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

13 DECEMBER 1973

President : de h. R. Lecourt

Kamerpresident : de h. M. Sørensen

Rechters : de hh. R. Monaco (rapporteur), J. Mertens de Wilmars, H. Kutscher, C. O'Dalaigh en A.J. Mackenzie Stuart

Advocaat-generaal : de h. J.P. Warner

Advocaten : Mrs. A. Le Paige, J. Dyck en G. Impens

Europese Gemeenschappen—Douane-unie en gemeenschappelijk douanetarief—Rechtstreekse importen uit derde landen—Verbod van eenzijdig ingevoerde nieuwe heffingen—Opheffing van bestaande heffingen enkel door een optreden van de Gemeenschap.

Sedert de instelling van het gemeenschappelijk douanetarief kunnen de Lid-Staten niet eenzijdig nieuwe heffingen op rechtstreekse importen uit derde landen leggen of het peil van de op die datum bestaande heffingen verhoogen.

Wat de bestaande heffingen betreft, dient de totstandkoming van de gemeenschappelijke handelspolitiek de opheffing van alle nationale fiscale en commerciële dispariteiten in het handelsverkeer met derde landen mee te brengen. Nu de verwezenlijking van een dergelijke gemeenschappelijke handelspolitiek tot het uitsluitend domein der Gemeenschap behoort, veronderstelt de gelijktrekking of de opheffing van de andere belastingen dan de douanerechten in eigenlijke zin voor alle Lid-Staten een optreden van de Gemeenschap. Bijgevolg ressorteert de verlaging of opheffing van de bestaande heffingen op rechtstreekse importen uit derde landen onder de instellingen der Gemeenschap.

Gevoegde zaken 37 en 38/73

Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders t/
N.V. Indiamex en feitelijke vereniging De Belder

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten, het onderwerp van de vraag en de standpunten van partijen als volgt zijn samengevat in onderstaand rapport ter terechtzitting :

"I. De feiten en het procesverloop

1. In de Belgische Wet van 12 april 1960 tot oprichting van een Sociaal Fonds voor de diamantarbeiders is bij Wet van 28 juli 1962 een artikel 2bis ingevoegd, waarvan de eerste en tweede alinea luiden als volgt :

"Alle personen, die ruwe diamant invoeren, zijn gehouden tot betaling van een bijdrage, bestemd om het Sociaal Fonds toe te laten de opdracht te vervullen, waarmede het door artikel 2 belast is.

Het bedrag van de door deze personen verschuldigde bijdrage is gelijk aan 1/3 % van de waarde van de door hen ingevoerde ruwe diamant."

Deze regeling stuitte op bezwaren van de importeurs van ruwe diamant, die onder meer aanvoerden dat de bijdragen aan het Fonds moesten worden beschouwd als — in het Verdrag verboden — heffingen van gelijke werking als douanerechten ; in dit verband werd het Hof van Justitie toen verzocht om een prejudiciële beslissing die werd gegeven bij arrest van 1 juli 1969 (gevoegde zaken 2 en 3/69, Jurispr. 1969, blz. 211).

Naar aanleiding van dit arrest werd de Wet van 12 april 1960 gewijzigd bij Wet van 13 april 1971, bepallende :

"artikel 1

Artikel 2 bis van de Wet van 12 april 1960 ... wordt in die zin geïnterpreteerd dat er vrijstelling van de bijdrage bestaat wanneer dit overeenkomstig de voor België geldende internationale verplichtingen behoort te zijn.

artikel 2, tweede alinea

Daarenboven bepaalt de Koning de maatregelen welke noodzakelijk zijn om de verplichting tot betaling van een bijdrage in overeenstemming te brengen met de voor België geldende internationale verplichtingen."

Tenslotte is in artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 26 april 1971 ter uitvoering van de Wet van 13 april 1971 onder meer bepaald :

"De ... bijdrage is evenmin verschuldigd voor de invoer van ruwe diamant komende uit de Lid-Staten van de Europese Economische Gemeenschap of uit de geassocieerde landen van die Gemeenschap."

De N.V. Indiamex (hierna te noemen "Indiamex"), de feitelijke Vereniging De Belder en haar vennoten J.W.L. De Belder en R. De Belder (hierna te noemen "De Belder"), importeurs van ruwe diamant uit derde landen, betoogden voor de Arbeidsrechtbank te Antwerpen dat na de inwerkingtreding van het gemeenschappelijk douanetarief (GDT) (op 1 juli 1968) de toepassing van een bijdrage op de invoer van ruwe diamant onverenigbaar moet worden geacht met de doelstellingen van het Verdrag en verordening nr. 950/68 van de Raad betreffende het gemeenschappelijk douanetarief, daar nationale heffingen van gelijke werking als douanerechten vanaf die datum ook verboden zijn op de rechtstreekse invoer uit niet met de Gemeenschap geassocieerde derde landen.

Het Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders (hierna te noemen "Fonds") bestreed deze opvatting, waartoe het onder meer betoogde dat de onderdanen der Lid-Staten zich uitsluitend op eventuele onverenigbaarheid met het Verdrag kunnen beroepen, indien de Commissie, optredend in het kader van de artikelen 155 en 169 van het Verdrag, een ernstige belemmering voor de werking van de douane-unie en het gemeenschappelijk douanetarief heeft vastgesteld en deswege stappen heeft ondernomen.

De Arbeidsrechtbank te Antwerpen heeft, gelet op bovengenoemde wettelijke bepalingen en de gemeenschapsregeling, alsmede op 's Hof's voornoemd arrest in de zaken 2 en 3/69, bij vonnissen van 23 februari 1973, ingekomen ter griffie van het Hof op 7 maart 1973, besloten de beide gedingen te schorsen en overeenkomstig artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag de volgende vragen aan het Hof van Justitie voor te leggen :

"1) Stelt het E.E.G.-Verdrag en/of de verordening no. 950/68 van de Raad van 28 juni 1968 betreffende het gemeenschappelijk douanetarief grenzen aan de vrijheid van de Lid-Staten, om na 1 juli 1968 heffingen met gelijke werking als douanerechten in te voeren of te handhaven op de invoer van goederen rechtstreeks uit derde landen ?

2) Moeten heffingen met gelijke werking als een douanerecht geheven op de invoer van goederen rechtstreeks uit derde landen, na 1 juli 1968 altijd, onder alle omstandigheden, of enkel onder bepaalde omstandigheden, of moeten enkel bepaalde heffingen met gelijke werking onder alle omstandigheden of enkel onder bepaalde omstandigheden, strijdig worden geacht met de voorschriften of de doelstellingen van het E.E.G.-Verdrag en/of van het gemeenschappelijk douanetarief ?

3) Is het handhaven door een Lid-Staat, van een voorheen reeds bestaande heffing met gelijke werking als een douanerecht, op invoer van goederen rechtstreeks uit derde landen, na 1 juli 1968, te beschouwen als een wijziging of toevoeging aan het GDT – in de zin van de arresten van het Hof van Justitie, in de zaken 40/69 v. 18 februari 1970 (BOLLMANN) en 74/69 van 18 juni 1970 (KROHN) ?

4) Mogen de Lid-Staten bestaande heffingen met gelijke werking als een douanerecht bij het in werking treden van het GDT behouden, of bracht dit voor de Lid-Staten de verplichting mee deze heffingen af te schaffen ?

5) Veronderstelt een eventuele verplichting tot afschaffing een optreden van de Commissie van de E.E.G. op grond van artikel 155 en 169 van het Verdrag ?

6) Veronderstelt een eventuele verplichting tot afschaffing de vaststelling van een verstoring – eventueel een ernstige verstoring – van de werking van het GDT ?

7) Behoort de vaststelling van dergelijke verstoring tot de uitsluitende bevoegdheid van de Commissie van de E.E.G. (artikel 29 van het Verdrag) ?

8) Kunnen de "mogelijk ter verwezenlijking van de doelstellingen van het GDT aan de Lid-Staten op te leggen beperkingen" – waarover sprake is in het dictum sub 2 van het arrest van het Hof van Justitie van 1 juli 1969, in de zaken 2-3/69, Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders/Chougol en Brachfeld – enkel voortvloeien uit een handeling van de bevoegde lichamen van de E.E.G. of ook uit de doelstellingen van het Verdrag en het CDT zelf ?"

(...)

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de Arbeidsrechtbank te Antwerpen bij vonnissen van 23 februari 1973, ingekomen ter griffie van het Hof op 7 maart 1973, krachtens artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag verschillende vragen heeft gesteld inzake de uitlegging van een aantal bepalingen van het Verdrag en van verordening no. 950/68 van de Raad van 28 juni 1968 (P.B. 1968, no. L 172) betreffende het gemeenschappelijk douanetarief ;

2 dat deze vragen blijkens de dossiers zijn gerezen in gedingen over de toepassing van een voor sociale doeleinden bestemde heffing bij de rechtstreekse invoer van ruwe diamant uit derde landen ;

3 dat de vragen in wezen ertoe strekken te vernemen of, en in hoeverre, de Lid-Staten na 1 juli 1968 bij de

rechtstreekse import van produkten uit derde landen heffingen van gelijke werking als douanerechten mogen invoeren of handhaven en in welke omstandigheden zij eventueel verplicht zijn deze af te schaffen ;

4 Overwegende dat de toepassing van dergelijke heffingen in casu valt onder de in artikel 3, sub b, van het Verdrag bedoelde regeling voor het handelsverkeer met derde landen, en met name de, onder meer in artikel 9 vermelde, op de douane-unie toepasselijke beginselen ;

5 Overwegende dat de douane-unie die is verankerd in de grondslagen der Gemeenschap, enerzijds de opheffing van de douanerechten tussen de Lid-Staten en van elke heffing van gelijke werking meebrengt ;

6 dat met deze opheffing wordt beoogd het vrije verkeer van goederen binnen de Gemeenschap tot stand te brengen ;

7 dat zij derhalve zo volledig moet zijn dat welke belemmering ook van geldelijke, bestuursrechtelijke of andere aard wordt weggenomen teneinde de markteenheid tussen de Lid-Staten te bewerkstelligen ;

8 Overwegende dat de douane-unie anderzijds de vaststelling van één gemeenschappelijk douanetarief voor de gehele Gemeenschap overeenkomstig de artikelen 18 tot en met 29 van het Verdrag meebrengt ;

9 dat met deze tariefgemeenschap de gelijkstelling van de douanerechten die aan de grenzen der Gemeenschap drukken op de uit derde landen ingevoerde produkten, wordt beoogd teneinde verlegging van het handelsverkeer met deze landen en distorsies in het interne vrije verkeer of in de mededingingsvoorwaarden te voorkomen ;

10 dat, anders dan de eerste afdeling van het hoofdstuk betreffende de douane-unie (artikelen 12-17) van het Verdrag, de tweede afdeling van dit hoofdstuk (artikelen 18-29) weliswaar geen melding maakt van "heffingen van gelijke werking als douanerechten", maar dat zulks niet wil zeggen dat dergelijke heffingen kunnen worden gehandhaafd, laat staan ingevoerd ;

11 dat voor de beantwoording van de vraag over de toepassing dier heffingen in het handelsverkeer met derde landen acht dient te worden geslagen op de eisen die in de instelling van het gemeenschappelijk douanetarief besloten liggen, evenals op die welke voortvloeien uit een gemeenschappelijke handelspolitiek, in de zin van de artikelen 110 tot en met 116 van het Verdrag, welke luidens genoemd artikel 3, sub b, de regeling van het handelsverkeer met derde landen beheerst ;

12 Overwegende dat het gemeenschappelijk douanetarief voor de Gemeenschap in haar oorspronkelijke samenstelling is ingevoerd bij de op 1 juli 1968 in werking getreden verordening no. 950/68 van de Raad ;

13 dat, hoewel deze verordening niet met zoveel woorden voorziet in de opheffing of gelijktrekking van andere heffingen dan douanerechten in eigenlijke zin, toch uit haar doelstelling blijkt dat zij voor de Lid-Staten het verbod inhoudt door middel van belastingen boven deze rechten wijziging te brengen in het beschermingspeil, neergelegd in het gemeenschappelijk douanetarief ;

14 dat, ook bij afwezigheid van protectionistische kenmerken, dergelijke heffingen onvereenigbaar kunnen zijn met de vereisten van een gemeenschappelijke handelspolitiek ;

15 dat luidens artikel 113, lid 1, van het Verdrag de

gemeenschappelijke handelspolitiek is gegrond op een-vormige beginselen, met name wat betreft de tariefwijz-ingen, het sluiten van tarief- en handelsakkoorden, het eenvormig maken van liberalisatiemaatregelen, de uitvoer-politiek en handelspolitieke beschermingsmaatregelen ;

16 dat de vastlegging van deze eenvormige beginselen, evenals het gemeenschappelijk douanetarief zelf, de op-heffing van de nationale fiscale en commerciële dispari-teiten in het handelsverkeer met derde landen inhoudt ;

17 dat het van geval tot geval aan de Commissie of de Raad staat deze vereisten te beoordelen in het licht van zowel de vaststelling van het gemeenschappelijk douane-tarief als de gemeenschappelijke handelspolitiek ;

18 dat hieruit volgt dat het sedert de instelling van het gemeenschappelijk douanetarief elke Lid-Staat is ver-boden eenzijdig nieuwe heffingen in te voeren of het peil van reeds bestaande heffingen te verhogen ;

19 dat, wat de bestaande heffingen betreft, de vast-stelling dat deze met het Verdrag onverenigbaar zijn, en de verplichting deze op te heffen, afhangen van de voorafgaande beoordeling der gemeenschapsautoriteiten ;

20 dat hieruit volgt dat dergelijke heffingen slechts op grond van beslissingen van de Gemeenschap onver-enigbaar met het gemeenschapsrecht kunnen worden ge-acht ;

21 dat een verbod van dergelijke heffingen onder an-dere voortvloeit uit hier niet ter zake doende bepalingen die zijn vastgesteld in het kader van het gemeenschap-pelijk landbouwbeleid, van handelsakkoorden der Ge-meenschap en van associatieregelingen tussen de Ge-meenschap en bepaalde Staten ;

22 Overwegende dat op de gestelde vragen derhalve dient te worden geantwoord dat de Lid-Staten sedert de instelling van het gemeenschappelijk douanetarief niet eenzijdig nieuwe heffingen op rechtstreekse importen uit derde landen kunnen leggen of het peil van de op die datum bestaande heffingen kunnen verhogen ;

23 dat, wat de bestaande heffingen betreft, de totstand-brenging van de gemeenschappelijke handelspolitiek de opheffing van alle nationale fiscale en commerciële dis-pariteiten in het handelsverkeer met derde landen dient mee te brengen ;

24 dat, waar de verwezenlijking van een dergelijke ge-meenschappelijke handelspolitiek tot het uitsluitend do-mein der Gemeenschap behoort, de gelijktrekking of de opheffing van de andere belastingen dan de douanerech-ten in eigenlijke zin voor alle Lid-Staten een optreden van de Gemeenschap veronderstelt ;

25 dat bijgevolg de verlaging of opheffing van de be-staande heffingen op rechtstreekse importen uit derde landen onder de instellingen der Gemeenschap ressur-teert ;

Ten aanzien van de kosten

26 Overwegende dat de kosten, door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening har-er opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoe-ding in aanmerking kunnen komen en dat de procedure ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding als een al-daar gerezen incident is te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen ;

Gezien de processtukken (...)

Het Hof van Justitie,

uitspraak doende op de door de Arbeidsrechtbank te Antwerpen bij vonnissen van 23 februari 1973 gestelde vragen,

verklaart voor recht :

1. De Lid-Staten kunnen sedert de instelling van het gemeenschappelijk douanetarief niet eenzijdig nieuwe hef-fingen op rechtstreekse importen uit derde landen invoe-ren of het peil van de op die datum bestaande heffingen verhogen.

2. De verlaging of de opheffing van de bestaande hef-fingen op rechtstreekse importen uit derde landen res-sorteert onder de instellingen der Gemeenschap.

NOOT—In de zaken 2 en 3/1969 (Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders t/ N.V. Brachfeld & Sons en Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders t/ Chougal Diamond C°) werd op verzoek van Vred. Antwerpen, 2e kanton, 24 december 1968 (R.W., 1968-69, 1664 ; *Cab. Dr. Eur.*, 1969, 683, met noot van J. VERHOEVEN ; *J.T.*, 1969, 281 ; *Rev. Trim. Dr. Eur.*, 1969, 324) door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap-pen bij arrest van 1 juli 1969 reeds uitspraak gedaan over de betekenis van "heffing van gelijke werking" in de artikelen 9 en 12 E.E.G. (R.W., 1969-70, 1919 ; *Rev. Trim. Dr. Eur.*, 1969, 586, met conclusie van de advocaat-generaal GAND ; zie over dit arrest ook "Juridische Informatie", R.W., 1969-70, 182, en A. DE VREESE, "Beschouwingen bij enkele recente arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen", R.W., 1969-70, 509).

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER—10 APRIL 1973

Voorzitter-verslaggever : de h. Naulaerts

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : Mr. Dieryck

Binnenvaart—1. Doorvaart van sluizen volgens de orde van aankomst der vaartuigen aan de stoppalen—2. Naast elkaar voor een sluis liggende vaartuigen—Vaartuig dat een belemmering voor de doorvaart uit-maakt.

1. Art. 28, § 8, van het Algemeen Reglement der scheepvaartwegen van het koninkrijk, volgens hetwelk de in de §§ 2 tot 4 van dit artikel opgesomde voorrangen niet gelden tegenover vaartuigen die reeds binnen de kunstwerken varen of waarvan de voorstaven de stoppaal voorbij is, doet geen afbreuk aan de algemene regel van § 1 van dit artikel, volgens welke de doorvaart van sluizen geschiedt volgens de orde van aankomst der vaar-tuigen aan de stoppalen.

2. Wanneer twee vaartuigen naast elkaar voor een sluis liggen en zo de doorvaart van de andere vaartuigen belemmeren, moet de rechter nagaan welk van de twee vaartuigen de belemmering uitmaakt en dus niet langs het andere mag liggen.

De rechter die vaststelt dat een van de vaartuigen op grond van art. 28 van het Algemeen Reglement het eerst de sluis mocht doorvaren omdat het vóór het andere aan de stoppaal was aangekomen, beslist meteen dat het an-dere vaartuig niet naast het eerste mocht gaan liggen ; zodoende breidt hij art. 28 niet uit tot een geval waar-voor het niet is geschreven, maar omschrijft hij slechts de toepassingsvoorwaarden van art. 16.

Van Leemput

Gelet op het bestreden vonnis, op 21 november 1972 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Turnhout ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 28, § 8, van het koninklijk besluit van 15 oktober 1935 houdende het algemeen reglement der scheepvaartwegen van het koninkrijk,

doordat het bestreden vonnis beslist dat het schip "Telstar" de voorrang genoot bij de doorvaart van de sluis omdat het reeds de dag te voren de 500 meter-paal voor de sluis vóór het schip van eiser was voorbijgevaaren,

terwijl, volgens voormeld artikel 28, § 8, geen voorrang van doorvaren kan gelden tegenover vaartuigen die reeds binnen de kunstwerken varen en ieder vaartuig waarvan de voorsteven de stoppaal voorbij is, beschouwd wordt als het kunstwerk binnengevaaren :

Overwegende dat artikel 28, § 8, van het algemeen reglement der scheepvaartuigen van het koninkrijk enkel voorschrijft dat de voorrangen opgesomd in de §§ 2 tot 4 van dit artikel niet gelden tegenover vaartuigen die reeds binnen de kunstwerken varen of waarvan de voorsteven de stoppaal voorbij is ; dat dit voorschrift evenwel geen afbreuk doet aan de algemene regel, vervat in § 1 van dit artikel, volgens welke de doorvaart van sluizen geschiedt volgens de orde van aankomst der vaartuigen aan de stoppalen ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 182 en 408 van het Wetboek van straffordering,

doordat het vonnis de inbreuk op artikel 16, lid 1, van het algemeen reglement der scheepvaartwegen van het koninkrijk afleidt uit de omstandigheid dat op grond van artikel 28 van bedoeld reglement, een ander schip eerst de sluis mocht doorvaren,

terwijl het vonnis aldus een inbreuk op artikel 28 in de plaats stelt van de in de dagvaarding omschreven inbreuk op artikel 16, lid 1, en eiser niet heeft toegestemd in dergelijke wijziging van kwalificatie ;

Overwegende dat het vonnis eiser geenszins veroordeelt wegens inbreuk op artikel 28 van het algemeen reglement der scheepvaartwegen van het koninkrijk maar wegens inbreuk op artikel 16, lid 1, van dit reglement, om de helft van de waterweg voor andere vaartuigen niet te hebben vrijgelaten ;

Overwegende dat, nu het vonnis vaststelt dat eiser met zijn schip op 150 meter van de sluis naast het schip "Telstar" is gaan liggen, het noodzakelijk, om de inbreuk op artikel 16, lid 1, ten laste van eiser bewezen te kunnen verklaren, diende na te gaan welk van de twee schepen aldaar niet mocht liggen, met andere woorden welk van de twee schepen het andere moest laten voorgaan bij de doorvaart van de sluis ;

Overwegende dat het zodoende de kwalificatie van het misdrijf niet heeft gewijzigd, weshalve het middel feitelijke grondslag mist ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 28 van het koninklijk besluit van 15 oktober 1935 houdende het algemeen reglement der scheepvaartwegen van het koninkrijk,

doordat het vonnis de inbreuk op artikel 16, lid 1,

van bedoeld reglement afleidt uit een inbreuk op artikel 28 van hetzelfde reglement,

terwijl beide bepalingen geen onderling verband hebben, artikel 16, lid 1, enkel de verplichting oplegt de helft van de waterweg voor andere vaartuigen vrij te laten, doch geen voorrang instelt, en het afleiden van een inbreuk op artikel 16 uit een inbreuk op artikel 28 een ongeoorloofde uitbreiding van dit laatste artikel inhoudt ;

Overwegende dat wanneer twee vaartuigen, zoals het vonnis het ten deze vaststelt, naast elkaar liggen en alzo de doorvaart van de andere vaartuigen belemmeren, de rechter moet nagaan welk van de twee vaartuigen de belemmering uitmaakt, met andere woorden welk van de twee vaartuigen niet langs het andere mag liggen ;

Overwegende dat de rechter die vaststelt dat een van de vaartuigen, op grond van artikel 28 van het algemeen reglement het eerst de sluis mocht doorvaren omdat het vóór het andere vaartuig aan de stoppaal was aangekomen, meteen beslist dat het andere vaartuig niet naast het eerste mocht gaan liggen ;

Overwegende dat het zodoende artikel 28 niet uitbreidt tot een geval waarvoor het niet is geschreven, maar enkel de toepassingsvoorwaarden van artikel 16 omschrijft ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Over het vierde middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis de conclusie van eiser niet beantwoordt in zoverre hij stelde dat zijn vaartuig reglementair gemeerd lag langs de oever die voorbehouden is aan de vaartuigen die de sluis invaren en aldus de helft van de waterweg vrijliet voor de vaartuigen die uit de sluis zouden komen,

terwijl het schip "Telstar" de andere helft innam en aldus de doorvaart belemmerde ;

Overwegende dat het vonnis de conclusie van eiser tegensprekt, en derhalve beantwoordt, door erop te wijzen dat eiser op 150 meter van de sluis naast het schip "Telstar", dat de voorrang van doorvaart genoot, is gaan liggen, en alzo de helft van de waterweg voor de andere schepen niet heeft vrijgelaten ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

Een overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e KAMER—11 SEPTEMBER 1973

Voorzitter : de h. Holvoet

Raadsheren : de hh. Vromans en Slachmuylder

Openbaar ministerie : de h. Basch

Advocaten : Mrs. Van Aalst loco De Kerpel en Verscheure

Echtscheiding—Voorlopige maatregelen—Bestuur over kind—Neuro-psychiatrisch onderzoek van de moe-

der—Strijdig met art. 7 Grondwet—Inlichtingen door bemiddeling van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming.

Alvorens in de loop van een geding tot echtscheiding recht te spreken over het voorlopig bestuur over het minderjarige kind van de partijen, komt het de voorzitter niet toe een deskundige te belasten met de opdracht te zeggen aan welke stoornissen de moeder eventueel lijdt en of het voorlopig bestuur over het kind haar mag toevertrouwd worden, want zulke maatregel is strijdig met art. 7 Grondwet betreffende de persoonlijke vrijheid, daar gedingvoerende partijen niet kunnen gedwongen worden zich aan een neuro-psychiatrisch onderzoek te onderwerpen.

Het komt echter wel gepast voor door bemiddeling van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming alle dienstige inlichtingen betreffende de zedelijke en stoffelijke toestand van het kind in te winnen.

N. t/ D.

Overwegende dat het bestreden bevelschrift voorlopige maatregelen bevat met betrekking tot de door geïntimeerde ingestelde rechtspleging tot echtscheiding.

Overwegende dat geïntimeerde, oorspronkelijke aanlegger, bij dagvaarding van 5 januari 1973 het bewakingsrecht over het gemeenschappelijk minderjarig kind heeft gevorderd ;

Overwegende dat appellante een tegenvordering heeft ingesteld ertoe strekkende :

- zich te horen machtigen een afzonderlijke verblijfplaats te betrekken ; dat de beslissing op dit punt in hoger beroep niet wordt aangevochten ;
- het voorlopige bestuur over de persoon van het gemeenschappelijk kind te bekomen ;
- geïntimeerde te horen veroordelen haar een maandelijks steungeld van 4.000 frank voor haarzelf en een onderhoudsbijdrage van 2.500 frank voor het kind te betalen ; dat er in hoger beroep uit dien hoofde respectievelijk 6.500 frank voor de vrouw en 3.500 frank voor het kind wordt gevorderd ;

Overwegende dat de eerste rechter, alvorens recht te spreken over het voorlopig bestuur over het kind een geneesheer-deskundige belast heeft "te zeggen aan welke stoornissen verweerster gebeurlijk lijdt en of het voorlopige bewind, het onderhoud en de opvoeding van het kind haar mogen toevertrouwd worden" ;

Overwegende dat de eerste rechter bovendien volgende voorafgaande maatregelen heeft bevolen overeenkomstig artikel 19 van het Gerechtelijk Wetboek :

- het kind zal voorlopig bij appellante verblijven ;
- het wordt geïntimeerde toegestaan een bezoekrecht uit te oefenen om de twee weken vanaf de vrijdag 17 uur tot de zondag te 18 uur ;
- geïntimeerde wordt veroordeeld om aan zijn echtgenote maandelijks een steungeld van 2.500 frank voor haarzelf en 2.500 frank ten bate van het kind te betalen ;

Overwegende dat het hoofdberoep de afschaffing beoogt van het door de eerste rechter bevolen deskundig onderzoek en de dadelijke toewijzing aan appellante van het bestuur over de persoon van het kind ; dat bovendien de beperking van het bezoekrecht van geïntimeerde en de verhoging van het bedrag van het onderhoudsgeld voor vrouw en kind gevorderd worden ;

Overwegende dat het incidenteel beroep de toewijzing

aan geïntimeerde van het bestuur over het kind en de afschaffing van de onderhoudsbijdrage nastreeft ;

Overwegende dat de door de eerste rechter bevolen onderzoeksmaatregel strijdig is met artikel 7 van de Grondwet betreffende de persoonlijke vrijheid, daar gedingvoerende partijen niet kunnen gedwongen worden zich aan een neuro-psychiatrisch onderzoek te onderwerpen.

Overwegende dat het echter gepast voorkomt overeenkomstig artikel 1280 van het Gerechtelijk Wetboek, alvorens recht te doen, door bemiddeling van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming, alle dienstige inlichtingen betreffende de zedelijke en stoffelijke toestand van het kind in te winnen ;

Overwegende dat de overeenkomstig artikel 19 van het Gerechtelijk Wetboek bevolen voorafgaande maatregelen aangaande het verblijf van het kind bij appellante, het bezoekrecht van geïntimeerde en de hem opgelegde onderhoudsbijdrage voorlopig te handhaven zijn ;

Overwegend dat gelet op de respectieve inkomsten, lasten en behoeften van partijen, het billijk voorkomt het steungeld ten behoeve van de vrouw op 4.000 frank per maand te bepalen met ingang op 1 februari 1973, op welke datum de tegenvordering werd ingesteld ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935 ;

Gehoord het eensluidende advies door de heer Advocaat-generaal Verhoeven, in openbare zitting gegeven ;

Ontvangt de hoofd- en incidenteel beroepen ; verklaart het hoofdberoep gegrond en doet het bestreden bevelschrift te niet in zover :

- een geneesheer-deskundige aangesteld werd, met opdracht advies uit te brengen over de geestestoestand van appellante ;
- het steungeld ten behoeve van de vrouw op tweeduizend vijfhonderd frank (2.500 fr.) per maand bepaald werd ;

Opnieuw wijzende desaanvaande :

- schaft de bevolen onderzoeksmaatregel af ;
- veroordeelt geïntimeerde om aan appellante te betalen voor haarzelf, vanaf 1 februari 1973, ten titel van steungeld, maandelijks de som van vierduizend frank (4.000 fr.), betaalbaar op voorhand in handen van de steunge-rechtigde ; ontzegt het meergevorderde voor dit punt af ;

En alvorens verder recht te doen over de hoofd- en incidenteel beroepen, verzoekt de heer Procureur-generaal bij dit Hof door bemiddeling van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming alle dienstige inlichtingen betreffende de zedelijke en stoffelijke toestand van het kind te doen inwinnen ;

Bevestigt de overige bestreden beschikkingen ;

Kosten voorbehouden.

BESLAGRECHTER TE GENT

22 JULI 1970

Rechter : de h. P. Devos

Advocaat : Mr. G. van Loo loco A. Dieryck

Beslag—Uitvoerend beslag op onroerend goed—Toewijzing—Termijn—Niet bepaald op straffe van nietigheid.

De bepaling van art. 1622, eerste lid, Ger.W., die de niet-naleving van de voorschriften van art. 1587 Ger.W. omtrent de wijze van toewijzing met nietigheid bedreigt, geldt niet voor de laatste zin van dit artikel, naar luid waarvan de toewijzing geschiedt binnen zes maanden na de beschikking bedoeld in art. 1580 Ger.W.

Antwerpse Maatschappij van Deposito's en Hypotheken

(...)

Overwegende dat bij de hierna bepaalde beschikkingen notaris Freddy Vandercruyssen te Gent benoemd werd om binnen de door het artikel 1587 Ger.W. gestelde termijn over te gaan tot de veiling en de verrichtingen van rangregeling van onderstaande onroerende goederen, waarop de requetrante beslag heeft gelegd :

1° bij beschikking van 15 december 1969 – arrondissement Gent – stad Gent – een handelseigendom met aanhorigheden gelegen te Gent, Hippoliet Lippensplein, nr. 5, ten kadaster bekend onder sectie D, nr. 1576/d, groot 535 m² ;

2° bij beschikking van 30 januari 1970 – arrondissement Gent – stad Gent –

a) een huis met aanhorigheden gelegen te Gent, Belgradostraat, nr. 1, ten kadaster bekend onder sectie D, nr. 1581/a, groot 101 m² ;

b) een huis met aanhorigheden gelegen te Gent, Belgradostraat, nr. 3, ten kadaster bekend onder sectie D, nr. 1582, groot 100 m² ;

3° bij beschikking van 11 februari 1970 – arrondissement Gent – stad Gent – een handelshuis met grond en afhankelijkheden, zijnde de herberg "Les Orchidées", gelegen te Gent, Belgradostraat, nr. 9, ten kadaster bekend onder sectie D, nr. 1586, groot 117 m² ;

Overwegende dat de requetrante stelt dat notaris Vandercruyssen binnen de gestelde termijn tot de toewijzing niet kon overgaan omdat de voor de aangeslagen goederen meest voordelige verkoopvoorwaarden vooralsnog niet konden vastgesteld worden wegens het uitblijven van de nodige bestuurlijke toelatingen omtrent hun toekomstige benuttingsmogelijkheden ;

Dat daarvan uitgaande dat door het verstrijken van deze termijn een deel van de procedure en/of de toewijzing nietig is of minstens met nietigheid bedreigd is, zij verzoekt de termijn voor de toewijzing te verlengen door notaris Vandercruyssen overeenkomstig artikel 1580 Ger.W. opnieuw te benoemen ;

Overwegende dat de bepaling volgens welke de notaris tot de toewijzing moet overgaan binnen zes maanden na de beschikking bedoeld in artikel 1580, aan artikel 1587 Ger.W. toegevoegd werd op initiatief van de commissie van Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers ; dat het beoogde doel was het tijdstip te bepalen vanaf hetwelk de schuldeisers, die een later beslag hebben gelegd, hun indeplaatsstelling kunnen vragen in de vervolgingen ingespannen door de eerste beslaglegger ;

Dat aan de oorspronkelijke redactie van artikel 1622, 1e lid, Ger.W. niets werd gewijzigd ; dat deze bepaling enkel de niet-naleving van de voorschriften van artikel 1587 Ger.W. omtrent de wijze van toewijzing met nietigheid bedreigde ;

Dat niets erop wijst dat de wetgever deze nietigheid heeft willen uitbreiden tot een geval dat door de ontwerper van artikel 1622, 1e lid, Ger.W. niet werd voorzien,

meer bepaald tot het overschrijden van de nadien op initiatief van de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingestelde termijn ; dat volledig in overeenstemming met het door deze Kamer beoogde doel, de verslaggever van de Commissie van Justitie van deze Kamer integendeel bleektoonde dat de niet-naleving van de termijn van zes maanden voor de toewijzing geen nietigheid van de procedure zou medebrengen, maar enkel het vermogen voor de schuldeisers, die een later beslag legden, om overeenkomstig artikel 1610 Ger.W. hun indeplaatsstelling te vragen in de vervolgingen ingesteld door de eerste beslaglegger (verslag Hermans, blz. 217) ;

Dat daaruit volgt dat de aangevraagde maatregel ter zake zonder voorwerp is ;

Mitsdien,

Wijst de vraag af.

NOOT—Vorenstaande beschikking werd hervormd door Hof Gent, 23 april 1971, R.W., 1971-72, 441. Zie ook Hof Luik, 17 oktober 1972, J.T., 1972, 692, en VICTOR MORTE, "La vente sur saisie-exécution immobilière et les articles 1587 et 1622, alinéa 1er, du Code judiciaire", J.T., 1972, 222.

Op te merken is, dat het arrest van het Gentse hof gewezen werd op andersluidend advies van de advocaat-generaal STÉVINGNY, waaruit het volgende wordt geciteerd :

II. Betreffende de ontvankelijkheid van het hoger beroep

De benoeming van een notaris, op grond van artikel 1580 Ger.W., geschiedt op verzoek van de schuldeiser. Hoe dit verzoekschrift moet opgemaakt worden en op welke wijze het aan de beslagrechter moet ter hand gesteld worden, wordt in het hoofdstuk II van titel III van het vijfde deel van het Gerechtelijk Wetboek, waarin gehandeld wordt over het uitvoerend beslag op onroerende goederen, niet uitdrukkelijk geregeld.

In overeenstemming met de voorschriften van artikel 1025 Ger.W., komt het mij dientengevolge voor dat de procedure van artikel 1580, eerste lid, Ger.W., onderworpen is aan de bepalingen van titel V van het vierde deel van het Gerechtelijk Wetboek m.b.t. de artikelen 1025 en volgende ervan.

Krachtens deze bepalingen, en in 't bijzonder die van artikel 1031 Ger.W., moet het hoger beroep, aangetekend tegen de beslissing van de eerste rechter die op eenzijdig verzoekschrift verleend wordt, ingesteld worden door middel van een verzoekschrift dat voldoet aan de bepalingen van artikel 1026 Ger.W. en dat neergelegd wordt op de griffie van het gerecht in hoger beroep binnen een maand na de kennisgeving van de beslissing door de griffier, bij gerechtsbrief, aan de verzoeker en gebeurlijk aan de tussenkomende partijen (art. 1030 Ger.W.).

Artikel 1625 Ger.W. vereist bovendien, als het om een beslissing gaat die in verband staat met een uitvoerend beslag op onroerende goederen en waartegen hoger beroep mogelijk is, dat dit rechtsmiddel "aan de partij of aan de gekozen woonplaats" betekend wordt, en dat de akte van hoger beroep al de tegen de bestreden beslissing geopperde grieven omschrijft.

Aan deze laatste twee voorwaarden heeft appellante voldaan. Haar verzoekschrift tot hoger beroep voldoet m.i. bovendien aan de bepalingen van artikel 1026 Ger.W. en aan de voorschriften van artikel 1031 van dat zelfde wetboek. Nu inderdaad uit geen enkel stuk van de overgelegde dossiers blijkt dat de griffier in eerste aanleg de bestreden beschikking bij gerechtsbrief aan de verzoeker ter kennis heeft gebracht (wat hij had moeten doen), en de beroepstermijn van één maand slechts loopt vanaf deze kennisgeving, mag het hoger beroep van appellante beschouwd worden als tijdig en regelmatig ingesteld op de wijze zoals door artikel 1031 Ger.W. bepaald wordt. Het is derhalve ontvankelijk.

III. Ten gronde

De enige betwisting, die aan de beoordeling van uw Hof onderworpen is, heeft betrekking op de toepassing van artikel 1622, eerste lid, Ger.W. op de laatste zin van artikel 1587 van dat zelfde wetboek. De vraag rijst, met andere woorden, of het feit dat de toewijzing van de inbeslaggenomen onroerende goederen niet kon geschieden binnen de termijn van zes maanden na de beschikking waardoor de beslagrechter de instrumenterende notaris aanstelde, tot gevolg heeft dat de aanstelling van deze notaris en de veiligheidsvoorbereidingen waartoe hij overging al dan niet wegens nietigheid vervallen.

De eerste rechter is van oordeel dat zulks niet het geval is. Steunende op het feit dat de laatste zin van artikel 1587 Ger.W., waardoor bepaald wordt dat de toewijzing moet geschieden binnen de voormelde termijn van zes maanden, niet in het oorspronkelijk artikel 1587 Ger.W. begrepen was, doch nadien door de wetgever aan de originele tekst van dit artikel toegevoegd werd om gebeurlijk aan de andere schuldeisers de gelegenheid te geven de veiligheidsprocedure, waarvan de geldigheid door het verstrijken van de toewijzingstermijn niet aangetast wordt, op grond van artikel 1610 Ger.W. voort te zetten, is de eerste rechter de mening toegedaan dat de bepalingen van artikel 1622, eerste lid, Ger.W. zich niet uitstrekken tot deze laatste zin van artikel 1587 Ger.W., doch integendeel uitsluitend tot de oorspronkelijke voorschriften van dit laatste artikel beperkt zijn.

Daartegenover is appellante van oordeel dat nu de bepalingen van artikel 1622, eerste lid, Ger.W. zeer duidelijk zijn en o.m. de voorschriften van artikel 1587 Ger.W. zonder enige restrictie beogen, de niet-naleving van de door de laatste zin van dit artikel opgelegde termijn de nietigheid van de voorafgaande veiligheidsprocedure of althans van een toewijzing, die buiten deze termijn zou geschieden, tot gevolg heeft.

Deze zienswijze lijkt mij nochtans onjuist te zijn.

De originele tekst van artikel 1587 Ger.W. luidde inderdaad als volgt: "De toewijzing wordt gedaan op de wijze bepaald door het plaatselijk gebruik, in een enkele zitdag, zonder voorrecht van inzet of van opbod en onder de opschortende voorwaarde van afwezigheid van hoger bod, zoals bepaald is in de artikelen 1592, 1593 en 1594" (zie *Verslag over de gerechtelijke hervorming*, VAN REEPINGHEN, boek II, blz. 360).

De voorschriften van artikel 1622, eerste lid, Ger.W., waardoor gezegd wordt dat de bepalingen o.m. van artikel 1587 op straf van nietigheid moeten nageleefd worden, kunnen derhalve, nu de oorspronkelijke tekst van artikel 1622, eerste lid *steeds dezelfde is gebleven*, alleen betrekking hebben op de originele tekst van artikel 1587 Ger.W., tenzij de wetgever, die deze tekst aanvulde met de zin: "Zij (de toewijzing) geschiedt binnen zes maanden na de beschikking bedoeld in artikel 1580", op duidelijke wijze zijn wil heeft laten kennen, deze verplichting eveneens onder de toepassing van artikel 1622, eerste lid, Ger.W. te doen vallen.

Dit is echter zeker niet het geval geweest ter zake, wel integendeel.

In het verslag dat hij inbrengt over art. 1587 en over zijn aanvulling door de Commissie voor Justitie, met de voormelde zin, onderstreept de verslaggever, volksvertegenwoordiger Hermans, dat deze aanvulling door de Commissie onontbeerlijk werd geacht om te verhelpen dat de vervolgende schuldeiser, door zijn talmen, te goeder of te kwader trouw de toewijzing van het inbeslaggenomen onroerend goed onmogelijk maakt en hierdoor de belangen van de andere schuldeisers schaadt, nu deze laatste, bij gebrek aan bepaling van een verplichte toewijzingstermijn, niet in zijn plaats kunnen optreden, zoals art. 1610 Ger.W. het hun in zekere omstandigheden toestaat. Om de belangen van deze laatsten in dit geval te vrijwaren, was de Commissie van oordeel dat "in artikel 1587 moet bepaald worden dat de toewijzing zal plaatsgrijpen binnen zes maanden na het bevel waarbij de beslagrechter de notaris benoemt die met de veiling belast wordt. Indien die termijn niet nageleefd wordt, brengt zulks geen nietigheid van de rechtspleging mee, doch geeft het aan de ande-

re schuldeisers het recht om in de plaats gesteld te worden van de vervolgende schuldeiser".

(Kamer van Volksvertegenwoordigers - zitting 1966-1967, 1 juni 1967, Doc. 59 (1965-1966) nr. 49, blz. 217).

Daar de nietigheid gesteld door artikel 1622, eerste lid Ger.W. alleen de oorspronkelijke tekst van artikel 1587 beoogde en de wetgever (de zienswijze van de Commissie voor Justitie van de Kamer werd door beide wetgevende organen stilzwijgend bijgetreden) uitdrukkelijk de toepassing van artikel 1622, eerste lid, uitgesloten heeft ten aanzien van de laatste zin waarmee hij artikel 1587 Ger.W. aangevuld heeft, door te verklaren dat de niet-naleving van de toewijzingstermijn "geen nietigheid van de rechtspleging medebrengt", is het m.i. zeer te recht dat de beslagrechter, in overeenstemming trouwens met de geest welke de nieuwe wetsbepalingen op het uitvoerend beslag op onroerende goederen heeft geïnspireerd, m.b.t. het vereenvoudigen en het bespoedigen van deze rechtspleging, (zie verslag VAN REEPINGHEN, boek II, blz. 568), de verdere bindende kracht van zijn voorgaande beschikkingen erkend heeft door het nieuw verzoekschrift van appellante van 16 juli 1970 als zijnde zonder voorwerp te beschouwen.

VREDEGERECHT TE EEKLO

19 APRIL 1973

Rechter : de h. L. Lagae

Advocaten : Mrs. Van der Donckt, K. Van Hoecke loco A. Ryckaert en J. De Sutter loco M. De Sutter

Erfpacht en recht van opstal—Als recht van opstal aan te merken plantrecht—Duur van vijftig jaar, behoudens vernieuwing—Wijzen van verkrijging—Verkrijgende verjaring—Vereisten.

De in de middeleeuwen in de streek van Watervliet opgelegde verplichting om op de dijken bomen te planten, waarvan het hout tot versterking van de dijken moest aangewend worden, is gaandeweg, toen het gevaar voor overstroming geweken was, een recht geworden.

Dit plantrecht, dat eiser beweert te hebben op de aan de aan gedaagden door de Cocquimpolder verkochte dijk, is een recht van opstal. Een zodanig recht, dat slechts kan ontstaan doordat de eigenaar van de grond het hem in beginsel toekomstende recht van natrekking afstaat of verliest, kan verkregen worden op een van de wijzen waarop een onroerend goed verkregen kan worden, te weten door testament van de eigenaar van de grond, door overeenkomst met die eigenaar of door verkrijgende verjaring.

Nu niet blijkt, dat het plantrecht ten deze ooit door testament of bij overeenkomst verkregen werd, is het wel waarschijnlijk, dat voorgangers van eiser vóór de inwerkingtreding van het Burgerlijk Wetboek volgens het plaatselijk gebruik het plantrecht, dat toen eeuwigdurend was, door usucapio verkregen hebben, maar naar luid van art. 4 van de Wet van 10 januari 1824, dat van openbare orde is, mag dit recht voor geen langere tijd dan vijftig jaren bepaald worden, behoudens de bevoegdheid om het te vernieuwen. Wegens de niet-retroactiviteit van de wet ten liepe bij de inwerkingtreding van de wet bestaande recht tot februari 1874. Daar geen vernieuwing plaatsbad, kon het daarna slechts door verjaring verkregen worden. Ten deze werd het dank zij een wettige titel van 1894 door de usucapio van tien jaren met terugwerkende

kracht vanaf 1894 verkregen, zodat het dan tot 1944 duurde, zonder dat het ten voordele van diegenen die het intussen kochten, daardoor een langere duur kreeg, en zonder dat de daden van beplanting die de houders van het recht verrichtten, als daden van verkrijgende verjaring kunnen aangemerkt worden. De akte van verdeling in 1949 tussen degenen die sedert 1927 houders van het recht waren, was geen titel in de zin van art. 2265 B.W. voor het vestigen van de tienjarige verjaring.

Van der Donckt t/ Reyckler-Soenen
Reyckler-Soenen t/ Cocquimpolder

Gezien de dagvaarding van gerechtsdeurwaarder C. Dauwe te Kaprijke van 4 maart 1970.

Gezien te ten verzoeken van de partijen Reyckler en Soenen aan de partij "de Cocquimpolder" betekende dagvaarding tot gedwongen tussenkomst en tot vrijwaring, van het ambt van zelfde gerechtsdeurwaarder van 13 april 1970 ;

Gezien het vonnis van 16 oktober 1970 van de vrederechter van het thans opgeheven kanton Kaprijke, waarbij de inleidende vordering en de vordering tot vrijwaring werden gevoegd en, bij toepassing van artikel 736 van het Gerechtelijk Wetboek, de rechtspleging ambtshalve werd geschorst.

Volgens de letterlijke bewoordingen van de dagvaarding van 4 maart 1972, strekt de inleidende vordering ertoe : "Nadat tweede gedaagde door eerste zal gemachtigd zijn om in rechte te treden bij gebrek daaraan ambtshalve te horen machtigen ; Vastgesteld hebbende dat partijen Reyckler zonder enig recht of titel, aanlegger beletten zijn plantrecht uit te oefenen op de voorschreven oppervlakte of een deel hiervan, meer bepaald deze waarvan zij de naakte eigendom hebben aangekocht aan de Coquit Polder, dat dit plantrecht dient te worden geëerbiedigd. Diensvolgens te beslissen dat de partijen Reyckler zullen worden uitgedreven en dat zij de gronden zullen brengen, in de staat waarin het mogelijk is voor de aanlegger zijn plantrecht uit te oefenen, binnen de maand van de uitspraak van het vonnis zoniet een vergoeding te betalen van duizend frank per dag onder voorbehoud dat de aanlegger immer mag, op kosten van de verweerder deze werken uitvoeren, ieder der gedaagden hem solidair te veroordelen, een vergoeding te betalen voor de ongerechtvaardigde bezetting sinds de datum der aankoop en in bijkomende orde sinds 17 oktober 1969, sinds de in mra stelling ten belope van dertig fr. per roede".

De vordering tot gedwongen tussenkomst en tot vrijwaring anderzijds strekt ertoe, volgens de termen van het exploit van 13 april 1970, de "Coquimpolder" te horen oproepen in vrijwaring luidens artikelen 1625 en 1626 B.W. Gedaagde te horen veroordelen tot volledige schadevergoeding en alle kosten van het geding, moratoire en gerechtelijke interesten inbegrepen, door verzoekers geleden wegens uitwinning van het plantrecht. Gedaagde te horen veroordelen in alle kosten moratoire en gerechtelijke interesten inbegrepen van dat geding. De vordering in staat van wijzen te horen verklaren met de oorspronkelijke vordering, enz..."

Na de rechtsplegingsincidenten voor de rechter van het voormalige kanton Kaprijke, werden de door de partijen ingeroepen stukken wederzijds medegedeeld en conclusies ten gronde genomen, zodat het voorwerp van het

geding geleidelijk aan duidelijker werd en de gronden van niet-ontvankelijkheid verdwenen.

De gang van zaken was, *grosso modo*, de volgende.

Op 10 september 1964 kochten de partijen Reyckler Albrecht-Desideer-Ghisleen en echtgenote Soenen Raphaëlla-Camilla-Leonia van de Cocquimpolder, in openbare verkoping (proces-verbaal van openbare toewijs van het ambt van notaris Willy Bekaert te Watervliet, dd. 10 september 1964, overgeschreven te Gent, 2e kantoor van hypotheek, de 5e november 1964, boek 3375, nr. 13) het als volgt beschreven onroerend goed : "een deel kreek en dijk gelegen te Watervliet, in de Cocquimpolder, ter plaatse genaamd Boomlozenput, er bekend per kadaster onder de sectie B nummer 1306 en deel van nummer 1302/d, groot volgens meting drieënzeventig aren drie centiaren, palende..., zo en gelijk dit goed staat afgeschetst op een plan daarvan opgemaakt door de heer René Maes, beëdigd meetkundige te Eeklo, op vijftientwintig april negentienhonderd vierenzeestig..."

In het lastenboek van deze openbare verkoping staat onder meer vermeld : "dat de verkopers verklaren dat het hier te koop gestelde goed vrij is van gebruik".

Nergens wordt melding gemaakt van enig plantrecht op het verkochte goed ten behoeve van derden.

De 15e oktober 1969, op de tweede zitdag van een openbare verkoping waarvan de instel plaats had gevonden de 1e oktober 1969, (akten van het ambt van notaris Maurits Van Acker te Bassevelde, waarvan de datum van overschrijving niet wordt medegedeeld) kocht de eiser Van der Donckt Antonius-Maria-Edmondus-Ghisleenus, die overigens medegerechtigde en medeverkoper was, de koop 4, beschreven als volgt : "Het plantrecht op twee hectaren zeventwintig aren dijk te Watervliet, sectie C, nummers 1301, 1302, 1334, 1336, 1336 a en 1336 b, zo en gelijk dit recht onder gemelde kadastrale gegevens ten registratiekantoor te Kaprijke bekend is."

Nu beweert hij dat hetgeen de echtgenoten Reyckler-Soenen in 1964 hebben gekocht deel uitmaakt van de 2 ha 26 a dijk, die in de akte van 15 oktober 1969 als koop 4 aangemerkt staan, en hij drukt zijn voornemen uit er een vierhonderdtal bomen op te planten.

Afgezien nog van het niet overeenstemmen der kadastrale secties (sectie B in de akte van 1964 en sectie C in de akte van 1969), hetgeen het gevolg kan geweest zijn van een louter materiële missing bij het overschrijven, schijnt de eiser Van der Donckt te weinig belang te hechten aan hetgeen hijzelf, in zijn hoedanigheid van medeverkoper, bij de voorwaarden van de openbare verkoping van 1969, ten titel van inlichting, mededeelde, onder meer : "dat van de aanvankelijke kadastrale perceelnummers ... waarop dit plantrecht ter registratie bekend is, er verschillende mutaties hebben plaats gegrepen, zodat het niet duidelijk is welke juiste kadastrale nummers onder dit plantrecht vallen, en ook de aanvankelijke oppervlakte niet meer overeenstemt met deze van de aldus gemuteerde nummers".

Bij gebrek aan enige andere documentatie blijft aldus het bewijs uit dat het door de echtgenoten Reyckler-Soenen in 1964 aangekochte kadastraal perceel nr. ex 1302/d der sectie B (1306 kan het zeker niet zijn, want dat is het water van de kreek) wel degelijk een deel is van de in de akte van 1969 vermelde percelen 1301, 1302, 1334, 1336, 1336 a en 1336 b der sectie C (of B) te Watervliet.

Maar, al mocht ook bewezen zijn dat het perceel ex 1302/d een deel is van het vroeger onder nr. 1302 bekende perceel, dan nog is vooralsnog niet uitgewezen dat de eiser Van der Donckt daarop wel plantrecht heeft.

Alvorens verder uit te weiden, is het van belang nauwkeurig het wezen en de aard van het ingeroepen plantrecht na te gaan.

De eiser maakt geen eigendomsaanspraak op de grond zelf waarop hij beweert het recht te hebben bomen te planten, te laten wassen en te rooien.

Zijn beweerd plantrecht verschilt derhalve, naar zijn aard, van het thans nog in de streek vaak voorkomend recht voor de aangelanden bomen te planten op de bermen van de openbare buurtwegen. In Vlaanderen is immers de grond waarover de buurtwegen lopen, de zogenaamde "zate" van deze wegen, nog steeds eigendom van de aangrenzende eigenaars. Wanneer deze eigenaars bomen planten op de bermen van de buurtwegen, doen zij aldus niets anders dan hun reinste recht van grondeigenaars uitoefenen op hun eigen grond in een maat die niet onverenigbaar is met de bestemming van openbare overgang te behoeve van het publiek, waarmede de "zate" van de buurtwegen belast is. Daarom mogen ze ook maar planten op de bermen, — waarover geen verkeer is —, en op een bepaalde afstand tot de as van de weg.

In onderhavig geval integendeel beweert de eiser het recht te hebben bomen te planten, enz..., op grond waarvan hijzelf géén eigenaar is. Dat door hem opgevorderde recht is derhalve het recht van opstal beschreven in het artikel 1 van de Wet van 10 januari 1824 als "een zake-lijk recht, om gebouwen, werken of beplantingen op een andermans grond te hebben" (Cass., 19 april 1888, *Pas.*, 1888, I, 198).

Dergelijk recht kan maar ontstaan door afstand of verlies van het recht van natrekking (artikel 553 van het Burgerlijk Wetboek), zodat de eigendom van hetgeen zich boven de grond verheft afgescheiden is van de eigendom van de grond zelf. Tengevolge van het recht van opstal wordt dus de eigendom van een erf door een min of meer horizontale grenslijn in twee eigendommen gesplitst: 1. de eigendom van de bodem en 2. de eigendom van hetgeen erop staat.

Het recht van opstal maakt het voorwerp uit van een onroerend eigendomsrecht.

Men kan het dus verkrijgen op een van de wijzen waarbij een onroerend goed kan worden verkregen, namelijk 1. door testament van de eigenaar van de grond; 2. door overeenkomst met deze eigenaar; 3. door "usucapio" of verkrijgende verjaring.

Een testament kan ter zake niet worden ingeroepen vermits de huidige eigenaars, de verweerders, nog in leven zijn, en de vorige eigenaar sedert onheugelijke tijden de "Cocquimpolder" was, een instelling van openbaar nut die uiteraard geen testament kan maken.

Een overeenkomst tussen de eigenaar van de grond enerzijds en de eiser of zijn rechtsvoorgangers anderzijds, waarbij de eerste zijn recht van natrekking op hetgeen zich boven de bodem kan verheffen ten behoeve van de laatsten zou hebben afgestaan, wordt "in casu" niet bewezen.

In geen enkel van de door de eiser aangehaalde notariële akten vindt men ook maar een spoor van dergelijke overeenkomst. Het zijn allemaal akten van koop-verkoop, of van openbare toewijs, of van aanbesteding bij vereffe-

ning-verdeling van nalatenschappen, waarin weliswaar telkens het litigieuze plantrecht verkocht en/of toebedeeld werd maar waaruit het bewijs van de oorspronkelijke vestiging of van het bestaan zelf van dat recht niet blijkt.

In geen van deze akten wordt de eigenaar van de grond, waarop het beweerd plantrecht zou bestaan, als partij bij de overeenkomst vermeld.

Chronologisch gerangschikt, zijn deze akten de volgende:

1. *Akte van notaris De Vliegheer te Waarschoot van 14 juni 1869* (overgeschreven te Gent, Hypotheken, 4 augustus 1869, boek 1209, nr. 8). Het is de oudste akte waarvan een melding kan worden gevonden in de door eiser overgelegde stukken. Zij betreft de vereffening en verdeling van de nalatenschap van Joseph-Bernard Barthel. Waarschijnlijk moet het in geschil zijnde plantrecht erin vermeld staan als afhangende van deze nalatenschap, en werd het toebedeeld aan de zuster van de "de cujus", Julie Barthel, weduwe van Charles Lasalle, beiden te Parijs.

Julie Barthel overleed te Parijs, de 21e juni 1894 en haar nalatenschap ging over aan haar dochter Maria Lasalle en aan de twee kinderen van haar vooroverleden andere dochter Julia Lasalle, gehuwd met Leopold Fauvelle, Isabelle en Jacques Fauvelle.

2. *Bij akte openbare toewijs van notaris Arsène Willem te Watervliet, van 20 november 1894* (overgeschreven te Gent, Hypotheken, 18 januari 1895, boek 1983, nr. 40) verkochten Maria Lasalle en Isabelle en Jacques Fauvelle aan Charles-Francies De Greve, koopman in vlas, te Eeklo, onder meer: "Koop 3: Het recht van plant op den Cocquimpolderdijk, met de boomkensen eropstaande, te Watervliet, sectie B, nummers 1301, 1302, 1334 en 1336, groot 2 ha 16 a 50 ca" voor de prijs van 1.300 frank.

Charles-Francies De Greve overleed op 16 oktober 1904, en

3. *Op 15 januari 1905, bij akte van notaris Albert Dauwe te Eeklo*, werd zijn nalatenschap vereffend en verdeeld en het bovenbeschreven plantrecht in zijn geheel toebedeeld aan zijn weduwe Pauline Wieme.

Pauline Wieme is op haar beurt overleden de 15e april 1917.

4. *Bij akte van notaris Van Geeteruyen te Zele, van 5 september 1922*, werd ook haar nalatenschap vereffend en verdeeld en het kwestig plantrecht werd in onverdeeldeheid toebedeeld a) aan haar dochter Maria-Thérèse De Greve, echtgenote van Prosper Haegens, voor twee derde en b) aan haar kleindochter Marie-Louise of Maria Ludovica De Greve, dochter van haar vooroverleden zoon Eduard De Greve, voor één derde. In deze akte werd het plantrecht als volgt beschreven:

"II. Plantrecht:

a. Het recht van planten op den Cocquimpolderdijk gelegen te Watervliet, sectie B, nummers 1301, 1302, 1334, 1336, 1336 a en 1336 b, groot 2 ha 26 a, door partijen geschat met de bomen 1937,25 frank;

b. ratopacht aan 41 frank 's jaars valdag 1 mei, 13,70 fr.

c. ratopacht aan 15 frank 's jaars valdag kerstavond, 10,20 fr."

Men kan vaststellen dat de opgegeven oppervlakte 9 a 50 ca groter was dan in de akte 1894. Anderzijds is niet duidelijk wat, in verband met het plantrecht, de aard was van de vermelde "ratopachten".

Marie-Thérèse De Greve, echtgenote van Prosper Haegens, overleed op 26 april 1925.

5. Bij akte verkoop en afstand van 14 februari 1927 van reeds genoemde notaris Van Geeteruyen te Zele, werden de onverdeelde twee derden van gezegd plantrecht overgedragen en verkocht aan de twee dochters van Marie-Thérèse De Greve, dames Alice Haegens en Julia Haegens, in onverdeeldheid.

N.B.: Alice Haegens huwde met Leo Van der Donckt en Julia Haegens huwde met Robert Van Haute.

6. Bij akte verkaveling-verdeling van 4 april 1949 van notaris Cool te Zele, verdeelden de zusters Alice en Julia Haegens een reeks goederen waarvan zij in onverdeeldheid eigenaressen waren elk voor de onverdeelde helft, waaronder de reeds hoger aangehaalde onverdeelde twee derden van het litigieus plantrecht en ze blijven elk met één onverdeeld derde erin aanbedeeld.

Dame Alice Haegens, weduwe van heer Leo Van der Donckt, overleed op 26 maart 1964, nalatende als enige erfgenamen haar zes kinderen, waaronder de eiser ten deze.

7. Eindelijk bij de reeds genoemde akte openbare toewijs van 15 oktober 1969 van het ambt van notaris Van Acker te Bassevelde, kocht de eiser het litigieuze plantrecht af, dat nog op naam stond van Maria-Ludovica De Greve voor één derde, van Julia Haegens voor één derde en van de eiser en zijn vijf broers en zusters gezamenlijk voor het laatste derde.

Men merke op dat de eiser hier optrad als medeverkoper en dat hij mede de bedingen van de verkoping bepaalde, onder meer de voorwaarde betreffende het plantrecht, dat het verkocht werd "zonder enige waarborg door de verkopers, alle betwistingen aangaande de uitoefening ervan, welke zouden kunnen rijzen met de eigenaars of cijnspachters van de grond of met de pachters van dit plantrecht, blijvend uitsluitend op kosten en risico van de kopers" en dat ook hij in de akte, ten titel van inlichting, mededeelde: "a) dat van de aanvankelijke kadastrale perceelnummers (...) er verschillende mutaties hebben plaats gegrepen, zodat het niet duidelijk is welke juiste huidige kadastrale nummers onder dit plantrecht vallen, en ook de aanvankelijke oppervlakte niet meer overeenstemt met deze van de aldus gemuteerde nummers; b) dat er sedert ettelijke jaren geen bomen of aanplantingen meer in uitoefening van dit plantrecht geplant werden; c) dat de pachters van dit plantrecht, en met name Alfons Maenhout, Achiel Versluys, Prudent Rodts, Remi De Smet en Cyriel Verweire, allen te Watervliet, gezamenlijk een jaarlijkse pacht van 1.478 frank betaalden, vervallen iedere tweede paasdag, doch dat zij de betaling stopten in 1964".

Bij geen enkele van de boven vermelde zeven akten werd het litigieuze plantenrecht *gevestigd*, zodat het bewijs niet wordt geleverd dat de rechtsvoorgangers wel degelijk eigenaars waren van het plantrecht dat ze verkochten, overdroegen en/of verdeelden en toebedeelden.

Het is mogelijk en zelfs waarschijnlijk dat in zeer lang vervlogen tijden andere veel oudere rechtsvoorgangers het litigieuze plantrecht bij *usucapio* of *verkrijgende verjaring* verkregen hadden.

Men kan teruggaan tot de verschrikkelijke overstroming van 16 november 1377 ("Sint-Lysbettennacht", heden ten dage nog bij mondelinge overlevering in de streek gekend als "Sint-Elisabethvloed") waarbij Watervliet en

een twintigtal andere dorpen van het aardoppervlak werden weggespoeld.

De desolate toestand duurde meer dan een eeuw.

De 30e september 1497 verleende aartshertog Filips de Schone machtiging aan de weduwe en kinderen van wijlen Paul de Baenst – in leven voorzitter van de Raad van Vlaanderen – en aan Gwijde de Baenst, verlof om over te gaan tot "le dicaige des scorren gysans au quartier de Waetervliet tyrant de Bochoute vers Ysendycke". Later, in februari en op 22 oktober 1501, werden gelijkaardige machtigingen verleend aan Jeromme Lauweryn, ontvanger-generaal van het Vrije. Deze machtigingen behelsden ook het recht werkkrachten en grondstoffen op te eisen, belastingen te heffen en alles te bevelen wat nodig was "pour le fait du dicaige et son entretenement".

Aldus worden bepaalde eigenaars, gebruikers en/of bewoners *verplicht* bomen te planten op de reeds opgetrokken dijken, met het doel deze te verstevigen en later over hout te beschikken voor het onderhoud der sluizen, pompmolens, bruggen, wachthuizen enz.

In de loop der eeuwen verzandde het "gat van Bier-vliet", langs waarheen de "Sint-Elisabethvloed" was gestroomd, verzandde ook het "Zwin", wiens water oorspronkelijk in verbinding stond met sommige vaargeulen der streek van Sint-Laureins. Het gevaar voor ongewilde overstromingen week meer en meer (in 1621, tijdens de dertigjarige oorlog doorbraken de Hollanders vrijwillig de Scheldedijken en de streek bleef gedeeltelijk onder water tot aan de Vrede van Munster in 1648), zodat men minder zorg ging besteden aan het onderhoud van dijken, sluizen, molens e.d.m. en er van de op de dijken geplante bomen hout over was, dat de planters de bomen begonnen aan te wenden tot het onderhoud en zelfs het oprichten van eigen huizen, wanneer ze het niet aan derden verkochten.

Uiteindelijk, na verdere verzanding van zee- en Scheldearmen, werden bepaalde dijken volstrekt nutteloos en verloren zij hun bestemming van openbaar nut. Het hout van de bomen die er op wasten werd hoegenaamd niet meer aangewend voor het onderhoud van de polderkunstwerken en volledig te eigen behoeve door de planters gebruikt. Het planten van bomen door anderen dan de eigenaars van de dijken ging nochtans verder, maar wat oorspronkelijk een *verplichting* was, groeide geleidelijk aan uit tot een *recht*.

Vóór de inwerkingtreding van het Burgerlijk Wetboek, schijnt in de streek van Watervliet, volgens plaatselijk gebruik, een veertigjarig bezit vereist geweest te zijn om eigendom bij "usucapio" te doen verwerven.

Daar "het recht om (...) beplantingen op een ander-mans grond te hebben" een eigendomsrecht is, kan men veronderstellen dat rechtsvoorgangers van Joseph-Bernard Barthel onder het "ancien régime" meer dan veertig jaar lang bomen hebben bezeten ergens op de Cocquimpolderdijk, en dat zij daardoor een recht van opstal hebben verworven, hetwelk naar hun rechtsopvolgers is overgegaan.

Te dien tijde was, eens verworven, een recht van opstal, zoals elk eigendomsrecht, eeuwigdurend.

Maar omdat het nut van een eigendom daardoor fel werd beknot en omdat geen sprake kon zijn van verdeling tussen de titularis van het opstalrecht en de eigenaar van de bodem, wier rechten niet dezelfde zaak als voorwerp hebben, heeft de wetgever in 1824 beslist dat het recht van opstal naar de duur moest worden beperkt.

De Wet van 10 januari 1824 bepaalt inderdaad in haar artikel 4, dat van openbare orde is: "*Het regt van opstal kan voor geen en langeren tijd dan vijftig jaren worden bepaald, behoudens de bevoegdheid om hetzelfde te vernieuwen*".

Deze wet werd gepubliceerd de 21e januari 1824 en moet waarschijnlijk begin februari 1824 in werking getreden zijn.

Luidens het principe van de niet-retroactiviteit der wetten, liepen de alsdan reeds gevestigde opstalrechten evenwel verder voor de zoëven bepaalde termijn van vijftig jaren (analogische redenering bij Cass., 6 maart 1958, *Par.*, 1958, I, 744), en eindigde dus pas, doch zeker in februari 1874.

Door de akte van notaris De Vlieghe van 14 juni 1869 werd aldus aan Julie Barthel een *tijdelijk* plantrecht aanbedeeld dat in februari 1874 een einde moest nemen, en toen op 20 november 1894 (akte notaris Ars. Willems te Watervliet) Charles-Francies De Greve een beweerd "recht van plant op den Cocquypolderdijk, met de boomkens erop staande" aankocht van de consoorten Lasalle en Fauvelle, waren deze laatsten er geen eigenaars van.

Het blijkt inderdaad niet dat tussen februari 1874 en 20 november 1894 dat bepaald recht van opstal werd "vernieuwd" door enige overeenkomst tussen de Cocquypolder, eigenaar van de grond, enerzijds, en Julie Lasalle-Barthel en/of haar kinderen en kleinkinderen anderzijds. Evenmin konden deze laatsten dat recht opnieuw verkregen hebben bij de gewone dertigjarige verkrijgende verjaring, vermits in 1894 slechts twintig jaren verstreken waren sedert de beëindiging van het plantrecht in 1874.

De akte van 20 november 1894 was daarentegen de "wettige titel", die krachtens het artikel 2265 van het Burgerlijk Wetboek aan de koper Charles-Francies De Greve, die geacht moet worden te goeder trouw geweest te zijn, de eigendom van het gezegde plantrecht kon doen bekomen door verjaring na tien jaren. Men mag veronderstellen dat Charles-Francies De Greve zeker gedurende minstens tien jaar de op de polderdijk staande jonge "boomkens" — zoals de titel ze beschrijft — voor eigen rekening zal doen snoeien en doen onderhouden hebben, vermits hij te goeder trouw meende ze als accessorium van het plantrecht gekocht te hebben, en dat hij aldus de nodige bezitsdaden gedurende de vereiste tijd zal gesteld hebben om zijn titel te consolideren.

Door de korte "usucapio" van tien jaren werd hij dus eigenaar van het plantrecht, met terugwerkende kracht vanaf de dag van zijn titel, dus vanaf 20 november 1894. (DE PAGE, *Traité*, VII, vol. II, nr. 1281, A). Maar, uit kracht van het artikel 4 der Wet van 10 januari 1824, was het slechts een *tijdelijk* zakelijk recht dat hij verworven had: het kon maar een duur van vijftig jaar hebben (DE PAGE, *Traité*, VI, nr. 691, 2°) en moest dus verstrijken de 19e november 1944 te middernacht.

De akten van 15 januari 1905 (notaris A. Dauwe), van 5 september 1922 (notaris Van Geeteruyen) en van 14 februari 1927 (zelfde notaris Van Geeteruyen) hebben niets anders gedaan dan achtereenvolgens aan dames Pauline Wieme, Marie-Thérèse De Greve, Maria-Ludovica De Greve, Alice Haegens en Julia Haegens gezegd tijdelijk plantrecht aanbedelen, dat daardoor geen langere duur verkreeg. Deze dames konden inderdaad geen meer uitgebreid recht van haar rechtsvoorgangers verkrijgen dan waarvan deze laatsten zelfs titularis waren. En dat recht

was een louter tijdelijk recht van opstal dat aanvang had genomen de 20e november 1894 en een einde moest nemen de 19e november 1944.

Na 19 november 1944 kan de eiser geen enkele "wettige titel" inroepen die voor zijn rechtsvoorgangers, op grond van artikel 2265 van het Burgerlijk Wetboek, het uitgangspunt kon geweest zijn van een nieuwe "usucapio" van het in geschil zijnde plantrecht.

De akte van 4 april 1949 (notaris Robert Cool te Zele) stelt inderdaad alleen maar vast dat de twee kavelanten, dames Alice en Julia Haegens, elk voor de helft in onverdeeldheid bezitten onder meer: "q. twee/derden in het plantrecht op een partij dijk te Watervliet, sectie B, nummers 1301, 1302, 1334, 1336 a en 1336 b, groot 2 ha 26 a", en bij de aanbedeling wordt aan deze toestand niets gewijzigd, want ieder van haar wordt in haar kavel aanbedeeld met een onverdeeld derde deel in gezegd plantrecht. Deze akte was dus geen "titel" in de zin van bovenbedoeld artikel 2265 (DE PAGE, *Traité*, VI, nr. 165, 1°, c, 4, en VII, vol. II, nr. 1293).

Voor dames Alice en Julia Haegens was *in casu* haar "titel" enerzijds het overlijden op 27 april 1925 van hun moeder Marie-Thérèse De Greve, waarvan zij de enige reservataire erfgenamen waren, en anderzijds de bij de akte van 14 februari 1927 door haar vader Prosper Haegens te haren voordele gedane afstand van zijn rechten onder meer in het alsdan nog bestaande plantrecht.

De akte openbare toewijs van 15 oktober 1969 (notaris Van Acker, Bassevelde) is daarentegen wel een "wettige titel" in de zin van artikel 2265 van het Burgerlijk Wetboek, maar enerzijds zijn sedert deze toewijs nog geen tien jaren verstreken zodat de zelfs korte verjaring nog niet is ingetreden, en anderzijds komt de door de wet vereiste "goede trouw" van de eiser-verkrijger hier wel sterk in het gedrang, waar hijzelf als medeverkoper uitdrukkelijk in de akte zijn mening heeft geuit dat het bestaan van het plantrecht twijfelachtig was (DE PAGE, *op. cit.*, VII, vol. II, nr. 1296, 2°, A).

Na 19 november 1944 kan de gemeenrechtelijke lange verjaring evenmin worden ingeroepen, want sedert deze datum zijn nog geen dertig jaren verstreken.

Mogelijke daden van planting, onderhoud, rooiing van bomen enz. door eisers rechtsvoorgangers gesteld tussen 20 november 1894 en 20 november 1944 konden noch bezit, noch verjaring teweeg brengen (artikel 2232 van het Burgerlijk Wetboek), want het waren daden van louter vermogen die gezegde rechtsvoorgangers uitoefenden binnen de perken van hun alsdan bestaande recht (DE PAGE, *op. cit.*, V, nr. 869).

Vruchteloos roept de eiser Van der Donckt de omstandigheid in dat gebruikers van andere percelen dan die waarvan de echtgenoten Reyckler-Soenen eigenaar werden, ook na 19 november 1944 voortgingen met aan eisers rechtsvoorgangers een jaarlijkse vergoeding te betalen opdat deze laatsten hun plantrecht niet zouden uitoefenen.

Enerzijds immers waren de echtgenoten Reyckler-Soenen geen partij bij deze betalingsovereenkomsten, die hun aldus geen nadeel kunnen toebrengen (artikel 1165 van het Burgerlijk Wetboek), en anderzijds hebben bedoelde gebruikers na 19 november 1944 iets betaald dat niet verschuldigd was, want iedere betaling onderstelt een schuld (artikel 1235 van het Burgerlijk Wetboek) en sedert 20 november 1944 hadden deze vergoedingen geen oorzaak meer, vermits het uiteraard tijdelijk plantrecht door ver-

loop van vijftig jaren ten einde was gekomen en het geen zin heeft aan iemand een vergoeding te betalen opdat hij zich zou onthouden bepaalde daden te stellen die hij het recht niet meer heeft te stellen.

Na 19 november 1944 kunnen de betalingen aldus enkel en alleen ten gevolge van een dwaling in hoofde van gezegde gebruikers gedaan geweest zijn. Deze dwaling was verschoonbaar, want de betalens konden praktisch onmogelijk weten wanneer het plantrecht van eisers rechtsvoorgangers een aanvang en derhalve evenmin wanneer het een einde had genomen.

Eindelijk nog poogt de eiser Van der Donckt argument te halen uit een akte-cijnsnacht verleden vóór notaris Léon Bekaert te Watervliet, van 28 april 1950, waarbij de Cocquimpolder aan Prudent-Alfons Rodts voor een termijn van 27 jaren in cijnsnacht gaf "een perceelken grond liggende te Watervliet, op den Cocquypolderdijk, toebehorende aan den Cocquypolder, gekadastrerd sectie B deel van nummers 1334 en 1335, groot volgens maat 34 aren", met als voorwaarde, onder meer, "van de bomen, waar er wassen, langs den gepachten grond niet te beschadigen noch laten beschadigen door mensen of dieren... en van toe te laten dat dezelve verzorgd en gesnoeid mitsgaders geveerd en door andere vervangen worden; en ingeval er gene bomen meer wassen, zal de cijnsnachtter moeten betalen de vergoeding voor het niet planten van bomen aan de rechthebbende van plantrecht namelijk aan de rechthebbenden De Greve".

Deze akte houdt ongetwijfeld een buitengerechtigkeits betekenis in vanwege de dijkgraaf van de Cocquimpolder van het bestaan van een "plantrecht", alsmede een beding ten behoeve eens derden (stipulation pour autrui) waarbij aan de cijnsnachtter Rodts de verplichting wordt opgelegd dit "plantrecht" te eerbiedigen en/of een vergoeding te betalen aan de rechthebbenden De Greve opdat het niet verder wordt uitgeoefend.

Maar: 1. voor de partijen Reyckler-Soenen is deze acte weeral "inter alios acta"; ze kan hun geen nadeel toebrengen en ze kan, luidens artikel 1165 van het Burgerlijk Wetboek, tegen hen niet worden ingeroepen; 2. het in deze akte erkende "plantrecht" ligt ergens "langs den gepachten grond", dit is langs de kadastrale percelen nrs. 1334 en/of 1335 der sectie B te Watervliet, en niet op noch langs het door de partijen Reyckler-Soenen aangekochte perceel nr. ex 1302/d, dat volgens een overgelegd kadastraal plan, minstens 175 meter verwijderd ligt van de aan Rodts vercijsnde grond; 3. ook de door dijkgraaf Romaan Willems - die een eenvoudig rustend landbouwer was - in gezegde akte uitgedrukte erkenning van een "plantrecht" was blijkbaar het gevolg van een verschoonbare dwaling, gelijk aan de dwaling waarin de betalens van de hogeraangehaalde vergoedingen verkeerden.

De inleidende vordering van eiser Van der Donckt tegen de verweerders Reyckler en Soenen komt derhalve ongegrond voor en gevolgtenlijk is de vordering tot vrijwaring door deze laatste twee tegen de Cocquimpolder gericht zonder voorwerp en eveneens ongegrond.

Om die redenen,

Rechtsdoende op tegenspraak:

Ontvangen de inleidende vordering en de vordering tot gedwongen tussenkomst en tot vrijwaring.

Stellen vast dat de partij Reyckler zijn echtgenote partij Soenen heeft gemachtigd om in rechte te treden.

Verklaren de vorderingen evenwel ongegrond en wijzen ze af.

Veroordelen de eiser Van der Donckt tot al de gedingskosten zowel van inleidende vordering als van de vordering tot tussenkomst en vrijwaring.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 8 maart 1974

Bevoegdheid—Faillissement—Vordering van de curator tegen een werknemer van de gefailleerde tot betaling van schadevergoeding wegens eenzijdige contractbreuk.

Tegen Arrond. Antwerpen, 23 oktober 1973, R.W., 1973-74, 1063, heeft de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel zich overeenkomstig art. 642 Ger.W. in cassatie voorzien op grond van het middel afgeleid uit de schending van art. 574, 2°, Ger.W., doordat het vonnis de zaak naar de arbeidsrechtbank verwijst, terwijl ze uitsluitend tot de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel behoort.

Na het probleem te hebben omschreven met de overweging "dat uit de vaststellingen van het vonnis blijkt dat de curator van het faillissement van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid Teveshop, waarvan de zetel gevestigd is te Antwerpen, de partij Vervloet gedagvaard heeft tot betaling van schadevergoeding wegens eenzijdige contractbreuk" en "dat het vonnis de zaak verwijst naar de Arbeidsrechtbank te Antwerpen", vernietigt het Hof van Cassatie het bestreden vonnis op grond van dezelfde overwegingen als die waarmee het de arresten van 3 mei 1973 (R.W., 1973-74, 651) en 29 november 1973 (R.W., 1973-74, 1657) motiveert.

Met toepassing van art. 660, lid 1, Ger.W. verwijst het Hof de zaak naar de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen.

(Voorzitter: Ridder Rutsaert—Raadsheer-verslaggever: Ridder de Schaetzen—Advocaat-generaal: de h. Velu—In de zaak: Mr. J. Vroman als curator van het faillissement van de P.V.B.A. Teveshop t/ Vervloet).

Arbh. Gent (3e Kamer), 9 mei 1973

Arbeidsovereenkomst werklieden—Willekeurige afdanking—Bewijslast—Onjuistheid van het op het formulier C.4 opgegeven motief—Vervanging door jongere werkkraacht en uitbetaling van opzeggingsvergoeding—Redenen.

Hoewel de werkgever op het werkloosheidsformulier C.4 als reden van de afdanking "gebrek aan werk" had opgegeven, wat een onjuist motief was, leidt het Arbeidshof uit de bestanddelen van de zaak af, dat de afdanking niet willekeurig was:

"De bewijslast van de willekeurige afdanking rust op de werknemer. Deze bewijslast werd door de eerste rechter, in strijd met de wet, omgekeerd.

"De onjuistheid van het op het formulier C.4 aangegeven motief maakt de opzegging op zichzelf niet willekeurig. De werknemer moet daarenboven bewijzen, dat de werkgever gehandeld heeft zonder rechtmatig belang of met de bedoeling te schaden of met afwending van het economisch en sociaal doel van de opzegging (R.C.J.B., 1972, 221; J.T., 1972, 3, kol. 1 in fine en 2 bovenaan; vgl. de Franse rechtspraak: Cass. soc., 28 juni 1967, aangehaald in *La revue fiduciaire*, 1972, nr. 176)...

"Het bewijs is ter zake niet geleverd, dat appellant geïntimeerde afdankte om een andere reden dan omdat hij ondanks waarschuwing het werk der arbeidsters stoorde. De verklaring van getuige B. wijst er intendeel op dat deze reden met de ware reden overeenstemt, nu de werkgever bij het buitengaan van geïntimeerde deze reden spontaan opgaf. (...)

"Dat appellante bij de vermindering van het aantal magazijniers wegens vermindering van werk, geïntimeerde, over wie zij niet meer tevreden was, door een jongere hulpmagazijnier verving, kan niet als bewijs van de willekeurige afdanking gelden, evenmin als het feit dat geïntimeerde in de gegeven omstandigheden, in plaats van een opzegging, een opzeggingsvergoeding ontving.

"De reden was immers de wijze waarop geïntimeerde zijn werk deed en niet zijn anciënniteit. Anderzijds was het in het voordeel van het bedrijf dat er geen nutteloze spanningen zouden ontstaan tijdens de opzeggingsperiode door de houding van geïntimeerde, die zich toen evenmin als nu neerlegde bij de rechtmatigheid van de opzegging."

(Voorzitter : de h. Van Hecke—Advocaat : Mr. Vyaene—In de zaak N.V. Nouveau Tissage Vanham t/ Lammens).

BENELUXRECHT

Eenvormige Beneluxwet inzake tekeningen en modellen

De Wet van 1 december 1970, houdende goedkeuring van het Beneluxverdrag inzake tekeningen en modellen, onderkend te Brussel op 25 oktober 1966, en van de bijlage (Eenvormige wet), is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 29 december 1973 (blz. 15039) (zie ook Staatsblad van 15 februari 1974, Errata, blz. 2247).

Overeenkomstig de bepalingen van art. 13 is het Verdrag op 1 januari 1974 in werking getreden en zal de eenvormige wet op 1 januari 1975 in werking treden.

De tekst van de eenvormige Beneluxwet luidt als volgt :

HOOFDSTUK I. — *Tekeningen of modellen*

Artikel 1

Als tekening of model kan worden beschermd het nieuwe uiterlijk van een voortbrengsel dat een gebruiksfunctie heeft.

Artikel 2

1. Van de bescherming uit hoofde van deze wet is uitgesloten datgene wat noodzakelijk is voor het verkrijgen van een technisch effect.

2. Het uiterlijk van bepaalde categorieën van voortbrengselen, ten aanzien waarvan de toepassing van de wet aanleiding zou geven tot aanzienlijke moeilijkheden, kan van de bescherming uit hoofde van deze wet blijvend of tijdelijk worden uitgesloten bij uitvoeringsreglement.

Artikel 3

1. Onverminderd het in het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom vastgestelde recht van voorrang wordt het uitsluitend recht op een tekening of model verkregen door het eerste depot verricht binnen het Beneluxgebied en ingeschreven bij het Benelux-Bureau voor Tekeningen of Modellen (Benelux-depot), of ingeschreven bij het Internationaal Bureau voor de bescherming van de industriële eigendom (internationaal depot).

2. Indien bij samenloop van depots het eerste depot niet wordt gevolgd door de publicatie als bedoeld in artikel 9, onder 3, van deze wet of in artikel 6, onder 3, van de Overeenkomst van 's-Gravenhage betreffende het internationaal depot van tekeningen of modellen van nijverheid, verkrijgt het latere depot de rang van eerste depot.

Artikel 4

Door het depot van een tekening of model wordt geen uitsluitend recht verkregen indien :

1. de tekening of het model niet nieuw is, dat wil zeggen wanneer :

a) op enig tijdstip van de periode van vijftig jaren, voortgaande aan de datum van het depot of aan de datum van voorrang, welke voortvloeit uit het Verdrag van Parijs, een voortbrengsel dat hetzelfde uiterlijk vertoont als de gedeponeerde tekening of het gedeponeerde model, dan wel daarmede slechts ondergeschikte verschillen vertoont in de belanghebbende kring van nijverheid of handel van het Beneluxgebied feitelijk bekendheid heeft genoten ;

b) een tekening of model, dat gelijk is aan de gedeponeerde tekening of het gedeponeerde model, dan wel daarmede slechts ondergeschikte verschillen vertoont, reeds eerder werd gedeponeerd en dit depot werd gevolgd door publicatie als bedoeld in artikel 9, onder 3, van deze wet of in artikel 6, onder 3, van de Overeenkomst van 's-Gravenhage ;

2. de tekening of het model in strijd is met de goede zeden of de openbare orde van één der Benelux-landen ;

3. de kenmerkende eigenschappen van de tekening of het model onvoldoende uit het depot blijken.

Artikel 5

1. Binnen een termijn van vijf jaren, te rekenen vanaf de datum van publicatie van het depot, kan de ontwerper van de tekening of het model, dan wel degene die volgens artikel 6 als ontwerper wordt beschouwd, het Benelux-depot of de voor het Beneluxgebied uit het internationaal depot van die tekening of dat model voortvloeiende rechten opeisen, indien het depot zonder zijn toestemming door een derde is verricht ; om dezelfde redenen kan hij te allen tijde de nietigheid inroepen van dat depot of van die rechten. De vordering tot opeising moet bij het Benelux-Bureau worden ingeschreven op verzoek van de eiser, met inachtneming van de vormvereisten en tegen betaling van de rechten bepaald bij uitvoeringsreglement.

2. Indien de in het vorige lid bedoelde deposant gehele of gedeeltelijke doorhaling heeft verzocht van de inschrijving van het Benelux-depot of afstand heeft gedaan van de rechten, die voor het Beneluxgebied uit het internationaal depot voortvloeien, heeft deze doorhaling of afstand geen werking ten aanzien van de ontwerper of van degene die volgens artikel 6 als ontwerper wordt beschouwd onder voorbehoud van lid 3, mits het depot werd opgeëist binnen één jaar na de datum van publicatie van de doorhaling of afstand en vóór het verstrijken van bovenbedoelde termijn van vijf jaren.

3. Indien in het tijdvak gelegen tussen de doorhaling of afstand bedoeld in het tweede lid, en de inschrijving van de vordering tot opeising, een derde te goeder trouw een voortbrengsel heeft geëxploiteerd dat hetzelfde uiterlijk vertoont, wordt dit voortbrengsel als rechtmatig in het verkeer gebracht beschouwd.

Artikel 6

1. Indien een tekening of model door een werknemer in de uitoefening van zijn functie werd ontworpen, wordt, behoudens andersluidend beding, de werkgever als ontwerper beschouwd.

2. Indien een tekening of model op bestelling is ontworpen, wordt, behoudens andersluidend beding, degene die de bestelling heeft gedaan als ontwerper beschouwd, mits de bestelling is gedaan met het oog op een gebruik in handel of nijverheid van het voortbrengsel waarin de tekening of het model is belichaamd.

Artikel 7

Behoudens het bepaalde in artikel 5, onder 2, vervalt het uitsluitend recht op een tekening of model :

1. door vrijwillige doorhaling of door het verstrijken van de geldigheidsduur van de inschrijving van het Benelux-depot ;

2. door het verstrijken van de geldigheidsduur van de inschrijving van het internationaal depot of door afstand van rechten, die voor het Beneluxgebied uit het internationaal depot voortvloeien of door ambtshalve doorhaling van het internationaal depot, bedoeld in artikel 6, vierde lid, onder c, van de Overeenkomst van 's-Gravenhage.

Artikel 8

1. Het Benelux-depot van tekeningen of modellen geschiedt, hetzij bij de nationale diensten, hetzij bij het Benelux-Bureau voor Tekeningen of Modellen, met inachtneming van de vormvereisten en tegen betaling van de rechten, bepaald bij uitvoeringsreglement. Het dient een fotografische of grafische afbeelding van het uiterlijk van het voortbrengsel te bevatten, alsmede het reproductiemiddel waarmee deze afbeelding is vervaardigd; het kan eventueel worden aangevuld met een aanspraak inzake de kleuren en een verklaring inhoudend de naam van de werkelijke ontwerper van de tekening of het model. De afbeelding kan vergezeld gaan van een beschrijving van de kenmerkende eigenschappen van de tekening of het model binnen de bij uitvoeringsreglement vast te stellen grenzen.

2. Het Benelux-depot kan één of meer tekeningen of modellen bevatten (respectievelijk enkelvoudig en meervoudig depot), een en ander met inachtneming van de vormvereisten en tegen betaling van de rechten, bepaald bij uitvoeringsreglement.

3. De met het in ontvangst nemen van de depots belaste organen onderzoeken of de overgelegde stukken aan de gestelde vormvereisten voldoen en maken de akte van depot op met vermelding van de datum waarop dit werd verricht en eventueel van de aanwezigheid van een aanspraak inzake de kleuren of van de in dit artikel onder 1 bedoelde beschrijving.

4. Het op artikel 4 van het Verdrag van Parijs gegronde beroep op voorrang wordt gedaan in de akte van depot of bij een bijzondere verklaring, af te leggen bij het Benelux-Bureau in de maand, volgende op het depot, met inachtneming van de vormvereisten en tegen betaling van de rechten, bepaald bij uitvoeringsreglement. Het ontbreken van een dergelijk beroep doet het recht van voorrang vervallen.

Artikel 9

1. Onverminderd de toepassing op Benelux-depots van het in dit artikel onder 3 bepaalde, kan het depot van een tekening of model geen aanleiding geven tot enig onderzoek naar de inhoud van het depot, waarvan de uitkomst de deposant door het Benelux-Bureau zou kunnen worden tegengeworpen.

2. Het Benelux-Bureau schrijft de akten van de Benelux-depots onverwijld in en verstrekt een bewijs van inschrijving aan de houder; het schrijft eveneens de publicaties in van de ingeschreven internationale depots die gepubliceerd zijn in het "Bulletin International des dessins ou modèles - International Design Gazette" ten aanzien waarvan de deposanten verzocht hebben dat zij hun werking zullen uitstreken over het Beneluxgebied.

De wettelijke datum van inschrijving is hetzij de datum van het Benelux-depot hetzij die van het internationaal depot.

In voorkomende gevallen vermeldt de inschrijving de datum en de grondslag van de gevraagde voorrang.

3. Het Benelux-Bureau publiceert zo spoedig mogelijk, overeenkomstig het uitvoeringsreglement, de inschrijvingen van Benelux-depots. Deze publicatie omvat onder andere een afbeelding van het voortbrengsel, waarin de tekening of het model belichaamd is, en eventueel de datum en de grondslag van de gevraagde voorrang en de aanspraak inzake de kleuren of de in artikel 8, onder 1, bedoelde beschrijving.

De publicatie wordt opgeschort indien de deposant gebruik maakt van de in artikel 11 geboden mogelijkheid of indien het Bureau oordeelt, dat op de tekening of het model artikel 4, onder 2, van toepassing is. In laatstbedoeld geval stelt het

Bureau de deposant daarvan in kennis en verzoekt hem zijn depot binnen een termijn van twee maanden in te trekken. Indien belanghebbende na het verstrijken van deze termijn zijn depot niet heeft ingetrokken, verzoekt het Bureau zo spoedig mogelijk, het openbaar ministerie een vordering in te stellen tot nietigverklaring van het depot. Indien het openbaar ministerie van oordeel is, dat er geen aanleiding bestaat tot instellen van een dergelijke vordering of indien de vordering werd afgewezen bij een rechterlijke beslissing die kracht van gewijsde heeft verkregen, gaat het Bureau onverwijld over tot publicatie van de inschrijving van de tekening of het model.

4. Indien de kenmerkende eigenschappen van de tekening of het model, zoals deze door het in artikel 8, onder 1, bedoelde reproductiemiddel zijn weergegeven, in de publicatie niet voldoende tot hun recht komen, kan de deposant, binnen een bij uitvoeringsreglement vast te stellen termijn, het Bureau verzoeken kosteloos een tweede publicatie te verrichten.

5. Vanaf de datum van publicatie van de tekening of het model kan het publiek kennis nemen van de inschrijving en van de bij het depot overgelegde stukken.

Artikel 10

De internationale depots geschieden volgens de bepalingen van de Overeenkomst van 's-Gravenhage.

Artikel 11

De deposant kan bij het verrichten van het Benelux-depot verzoeken, de publicatie van de inschrijving op te schorten gedurende een periode die niet meer mag bedragen dan twaalf maanden, te rekenen vanaf de datum van het depot of, indien de deposant een beroep doet op artikel 4 van het Verdrag van Parijs, vanaf de datum waarop het depot, waardoor het recht van voorrang is ontstaan, werd verricht.

Artikel 12

1. De inschrijving van een Benelux-depot heeft een geldigheidsduur van vijf jaren, te rekenen van de datum van het depot. De gedeponeerde tekening of het gedeponeerde model kan noch gedurende de inschrijving noch ter gelegenheid van de vernieuwing daarvan worden gewijzigd.

2. De inschrijving kan voor twee achtereenvolgende termijnen van vijf jaren worden vernieuwd door betaling aan het Benelux-Bureau van het recht voor de vernieuwing. Het bedrag en de wijze van betaling van dit recht worden bepaald bij uitvoeringsreglement.

Deze betaling dient te geschieden in de loop van het jaar dat aan het verstrijken van de geldigheidsduur van de inschrijving voorafgaat. Tegen betaling van een bij uitvoeringsreglement vastgesteld verhoogd recht wordt voor de vernieuwing een termijn van uitstel van zes maanden toegestaan.

In alle gevallen werkt de vernieuwing vanaf de datum van het verstrijken van de geldigheidsduur van de inschrijving.

3. De vernieuwing kan tot een deel van de in een meervoudig depot vervatte tekeningen of modellen worden beperkt.

4. Zes maanden voor het verstrijken van de geldigheidsduur van de eerste en de tweede termijn van inschrijving herinnert het Benelux-Bureau aan de juiste datum van dat verstrijken door verzending van een kennisgeving aan de werkelijke of gekozen woonplaats van de houder van de tekening of het model, en aan de derden, die beweren rechten te bezitten op de tekening of het model, voor zover althans hun naam in het register voorkomt.

5. Het Bureau verzendt deze kennisgevingen aan het laatste hem bekende adres van betrokkenen. Het niet-verzenden of niet-ontvangen van deze brieven geeft geen vrijheid de vernieuwing binnen de gestelde termijn na te laten; daarop kan noch in rechte noch ten opzichte van het Bureau beroep worden gedaan.

6. Het Bureau schrijft de vernieuwingen in en publiceert deze overeenkomstig het uitvoeringsreglement.

Artikel 13

1. Het uitsluitend recht op een tekening of model kan overgaan of voorwerp van een licentie zijn. Nietig zijn :

a) overdrachten onder levenden, die niet schriftelijk zijn vastgelegd ;

b) overdrachten of andere overgangen, die niet op het gehele Beneluxgebied betrekking hebben.

2. De beperking van een licentie, die geen beperking is naar duur, heeft geen gevolg voor wat betreft de toepassing van deze wet.

3. De overdracht of andere overgang of de licentie kan niet aan derden worden tegengeworpen dan na inschrijving van het depot van een uittreksel van de akte, waaruit van die overgang of die licentie blijkt, of van een daarop betrekking hebbende door de betrokken partijen ondertekende verklaring, mits dit depot is verricht met inachtneming van de gestelde vormvereisten en tegen betaling van de rechten, bepaald bij uitvoeringsreglement.

4. De licentiehouders kan tezamen met de houder van het model vergoeding vorderen voor alle schade die hij lijdt wegens inbreuk op het in artikel 14 bedoelde uitsluitend recht.

Artikel 14

1. Op grond van zijn uitsluitend recht op een tekening of model kan de houder daarvan zich verzetten tegen elke vervaardiging, invoer, verkoop, het te koop aanbieden, verhuur, het te huur aanbieden, tentoonstelling, levering, gebruik of het in voorraad hebben voor een van deze doeleinden, met industrieel of commercieel oogmerk, van een voortbrengsel dat hetzelfde uiterlijk vertoont als de gedeponeerde tekening of het gedeponeerde model dan wel daarmede slechts ondergeschikte verschillen vertoont.

2. De houder kan op grond van het uitsluitend recht slechts schadevergoeding vorderen voor de in dit artikel, onder 1, opgesomde handelingen, indien deze hebben plaatsgevonden na de in artikel 9 bedoelde publicatie, waarin de kenmerkende eigenschappen van de tekening of het model op voldoende wijze werden weergegeven, behalve indien de derde met wetenschap van het depot heeft gehandeld.

3. Het uitsluitend recht op een tekening of model houdt evenwel niet in het recht zich te verzetten tegen de in dit artikel, onder 1, bedoelde handelingen met betrekking tot voortbrengselen die in het Beneluxgebied in het verkeer zijn gebracht door de houder of door iemand anders met zijn toestemming, dan wel door de personen bedoeld in artikel 17.

4. De vordering kan geen betrekking hebben op voortbrengselen, die vóór de datum van het depot in het Beneluxgebied in het verkeer worden gebracht.

5. Voor feiten die alleen inbreuk op een tekening of model inhouden kan geen vordering worden ingesteld op grond van de wettelijke bepalingen inzake de bestrijding van de oneerlijke mededinging.

Artikel 15

Iedere belanghebbende met inbegrip van het openbaar ministerie kan de nietigheid inroepen van een Benelux-depot of van de voor het Beneluxgebied uit een internationaal depot voortvloeiende rechten, indien zodanig depot niet voldoet aan het gestelde in de artikelen 1 en 2 of daardoor krachtens artikel 4 geen recht op een tekening of model wordt verkregen.

Wordt het geding tot nietigverklaring door het openbaar ministerie aangehangig gemaakt, dan zijn alleen de rechter te Brussel, te 's-Gravenhage of te Luxemburg bevoegd. Het aangehangig maken van het geding door het openbaar ministerie schorst ieder ander op dezelfde grondslag ingesteld geding.

Artikel 16

Alleen de burgerlijke rechter is bevoegd uitspraken te doen in de gedingen, welke op deze wet zijn gegrond ; hij spreekt

ambtshalve de doorhaling uit van de inschrijving van de nietigverklarde depots.

Artikel 17

1. Een recht van voorgebruik, waarvan de inhoud hieronder nader wordt omschreven, wordt toegekend aan de derde die, vóór de datum van het depot van een tekening of model, of eventueel vóór de datum van het ontstaan van het in artikel 4 van het Verdrag van Parijs bedoelde recht van voorrang, binnen het Beneluxgebied voortbrengselen heeft vervaardigd die hetzelfde uiterlijk vertonen als de gedeponeerde tekening of het gedeponeerde model, dan wel daarmede slechts ondergeschikte verschillen vertonen.

2. Hetzelfde recht wordt toegekend aan degene die onder dezelfde omstandigheden een begin heeft gemaakt met de uitvoering van zijn voornemen tot vervaardiging.

3. Dit recht wordt echter niet toegekend aan de derde, die de tekening of het model zonder toestemming van de ontwerper heeft nagemaakt.

4. Op grond van het recht van voorgebruik kan de houder daarvan de vervaardiging van bedoelde voortbrengselen voortzetten of, in het geval bedoeld in dit artikel, onder 2, een aanvang maken met deze vervaardiging en, niettegenstaande de uit het depot voortvloeiende rechten, alle andere in artikel 14, onder 1, bedoelde handelingen verrichten, met uitzondering van invoer.

5. Het recht van voorgebruik kan slechts overgaan tezamen met het bedrijf waarin de handelingen, die hebben geleid tot het ontstaan van dat recht, hebben plaatsgevonden.

Artikel 18

1. De houder van de inschrijving van een Benelux-depot kan te allen tijde om de doorhaling van deze inschrijving verzoeken, behalve indien er rechten van derden bestaan, die bij overeenkomst zijn vastgesteld of in rechte worden vervolgd en welke ter kennis van het Benelux-Bureau zijn gebracht.

Indien het een meervoudig depot betreft, kan de doorhaling betrekking hebben op een deel van de in dat depot vervatte tekeningen of modellen.

Indien een licentie is ingeschreven kan de doorhaling van de inschrijving van de tekening of het model of van de licentie slechts worden gevraagd door de houder van de inschrijving en door de licentiehouders gezamenlijk.

De doorhaling geldt voor het gehele Beneluxgebied ondanks andersluidende verklaring.

2. De in dit artikel onder 1, opgenomen bepalingen gelden eveneens ten aanzien van de afstand van de bescherming die voor het Beneluxgebied uit een internationaal depot voortvloeit.

Artikel 19

De nietigverklaring, vrijwillige doorhaling of afstand moet steeds betrekking hebben op de tekening of het model in zijn geheel.

Artikel 20

1. Het Benelux-Bureau is, behalve met de krachtens de voorgaande artikelen opgedragen taak, belast met :

a) het aanbrengen van wijzigingen in de inschrijvingen, hetzij op verzoek van de houder, hetzij op grond van kennisgevingen van het Internationaal Bureau voor de bescherming van de industriële eigendom, hetzij op grond van rechterlijke beslissingen, alsmede met het zonedig daarvan verwittigen van het Internationaal Bureau ;

b) het uitgeven van een maandblad in de Nederlandse en de Franse taal, waarin de inschrijvingen van de Benelux-depots en alle andere bij uitvoeringsreglement voorgeschreven gegevens worden vermeld ;

c) het verstrekken, op verzoek van iedere belanghebbende, van afschriften van inschrijvingen ;

d) het verstrekken van inlichtingen met betrekking tot ingeschreven tekeningen of modellen.

2. Het bedrag van de rechten, die voor de in dit artikel,

onder 1, bedoelde handelingen worden geëind, alsmede de prijzen van het maandblad en van de afschriften, worden bij uitvoeringsreglement bepaald.

HOOFDSTUK II — *Tekeningen of modellen met een duidelijk kunstzinnig karakter*

Artikel 21

1. Tekeningen of modellen, die een duidelijk kunstzinnig karakter vertonen, kunnen tegelijkertijd door deze wet en door de auteurswet worden beschermd, indien aan de in deze beide wetten gestelde voorwaarden is voldaan.

2. Van bescherming uit hoofde van de auteurswet zijn uitgesloten tekeningen of modellen die geen duidelijk kunstzinnig karakter vertonen.

3. De nietigverklaring van het depot van een tekening of model met een duidelijk kunstzinnig karakter of het verval van het uitsluitend recht voortvloeiend uit het depot van een dergelijke tekening of model houdt in, dat het auteursrecht voor die tekening of dat model gelijktijdig vervalt, voorzover beide rechten in handen van dezelfde houder zijn; dit recht vervalt echter niet, indien de houder van de tekening of het model, overeenkomstig artikel 24, een bijzondere verklaring aflegt met het oog op de instandhouding van zijn auteursrecht.

Artikel 22

1. Door de ontwerper van een krachtens de auteurswet beschermd kunstwerk aan een derde verleende toestemming tot het verrichten van een depot voor een tekening of model, waarin dat kunstwerk is belichaamd, houdt overdracht in van het op dit kunstwerk betrekking hebbende auteursrecht, voorzover bedoeld kunstwerk in die tekening of dat model is belichaamd.

2. De deposant van een tekening of model met een duidelijk kunstzinnig karakter wordt vermoed tevens de houder te zijn van het desbetreffende auteursrecht; dit vermoeden geldt echter niet ten aanzien van de werkelijke ontwerper of zijn rechtverkrijgende.

3. Onverminderd de toepassing van artikel 13 houdt overdracht van het auteursrecht inzake een tekening of model met een duidelijk kunstzinnig karakter tevens overdracht in van het recht op de tekening of het model en omgekeerd.

Artikel 23

Wanneer een tekening of model met een duidelijk kunstzinnig karakter onder de omstandigheden als bedoeld in artikel 6 werd ontworpen, komt het auteursrecht inzake bedoelde tekening of model toe aan degene die overeenkomstig het in dat artikel bepaalde als de ontwerper wordt beschouwd.

Artikel 24

1. De in artikel 21, onder 3, bedoelde verklaring moet in de loop van het jaar, dat voorafgaat aan het verval van het uitsluitend recht op de tekening of het model, worden afgelegd op de wijze en tegen betaling van bij uitvoeringsreglement bepaalde rechten. In geval van nietigverklaring van dit recht dient de verklaring te worden afgelegd binnen drie maanden, volgende op de datum waarop de rechterlijke beslissing, waarbij de nietigheid wordt vastgesteld, in kracht van gewijsde is gegaan.

2. De verklaring wordt ingeschreven en de inschrijving gepubliceerd.

HOOFDSTUK III. — *Overgangsbepalingen*

Artikel 25

Onder voorbehoud van het in artikel 26 bepaalde, blijven tekeningen of modellen, die vóór het in werking treden van deze wet in één der Beneluxlanden, op welke wijze dan ook krachtens de nationale wetgeving werden beschermd, deze bescherming ook verder in dat land genieten.

Artikel 26

De vóór het in werking treden van deze wet in België verrichte depots van tekeningen of modellen van nijverheid, hebben geen werking meer met ingang van de datum van deze inwerkingtreding, indien bij het verstrijken van een termijn van een jaar, te rekenen vanaf die datum, geen bevestigend depot werd verricht bij de Belgische Dienst voor de industriële eigendom.

Deze bevestigende depots zijn vrij van betaling van rechten.

Artikel 27

Wanneer het uitsluitend recht op een tekening of model, dat krachtens de artikelen 25 en 26 in stand is gehouden, aan verschillende houders in twee of drie Beneluxlanden toebehoort, kan de houder van bedoeld recht in één van deze landen zich niet verzetten tegen de invoer van voortbrengselen, waarin bedoelde tekening of model is belichaamd en die uit een ander Beneluxland afkomstig zijn, noch schadevergoeding eisen voor deze invoer, wanneer het voortbrengsel in dat andere land door de houder van het recht op de tekening of het model, of met zijn goedkeuring, is vervaardigd of in het verkeer gebracht en wanneer tussen beide houders ten aanzien van de exploitatie van het betrokken voortbrengsel een band van economische aard bestaat.

HOOFDSTUK IV. — *Algemene bepalingen*

Artikel 28

Deze wet verstaat onder "Beneluxgebied" het gezamenlijke gebied van het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden in Europa.

Artikel 29

1. Behoudens uitdrukkelijk afwijkende overeenkomst wordt de territoriale bevoegdheid van de rechter inzake tekeningen of modellen bepaald door de woonplaats van de gedaagde of door de plaats, waar de in geding zijnde verbintenis is ontstaan, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd.

De plaats waar een tekening of model is gedeponneerd of ingeschreven kan in geen geval op zichzelf grondslag zijn voor het bepalen van de bevoegdheid.

Indien de hierboven gegeven regelen niet toereikend zijn ter bepaling van de territoriale bevoegdheid, kan de eiser de zaak bij de rechter van zijn woon- of verblijfplaats of, indien hij geen woon- of verblijfplaats binnen het Beneluxgebied heeft, naar keuze bij de rechter te Brussel, te 's-Gravenhage of te Luxemburg aanhangig maken.

2. De rechters passen de in dit artikel, onder 1 gegeven regelen ambtshalve toe en stellen hun bevoegdheid uitdrukkelijk vast.

3. De rechter, voor wie de in dit artikel, onder 1 bedoelde hoofdvordering aanhangig is, neemt kennis van eisen in vrijwaring, van eisen tot voeging en tussenkomst en van incidentele eisen, alsmede van eisen in reconventie, tenzij hij onbevoegd is ten aanzien van het onderwerp van het geschil.

4. De rechters van één der drie landen verwijzen op vordering van één der partijen de geschillen, waarmee men zich tot hen heeft gewend, maar die van één der twee andere landen, wanneer deze geschillen daar reeds aanhangig zijn of wanneer zij verknocht zijn aan andere, aan het oordeel van deze rechters onderworpen geschillen. De verwijzing kan slechts worden gevorderd, wanneer de zaken in eerste aanleg aanhangig zijn. Zij geschiedt naar de rechter, bij wie de zaak het eerst bij een inleidend stuk aanhangig is gemaakt, tenzij een andere rechter terzake een eerdere uitspraak heeft gegeven, die niet louter een maatregel van orde is; in het eerste geval geschiedt de verwijzing naar die andere rechter.

Artikel 30

1. De bepalingen van deze wet doen geen afbreuk aan de toepassing van het Verdrag van Parijs en van de Overeenkomst van 's-Gravenhage.

2. Onderdanen van Beneluxlanden alsmede onderdanen van landen, welke geen deel uitmaken van de door het Verdrag van Parijs opgerichte Unie, die binnen het Beneluxgebied woonplaats hebben of aldaar een daadwerkelijke en wezenlijke nijverheids- of handelsonderneming hebben, kunnen ingevolge deze wet, voor dit gehele gebied, de toepassing te hunnen voordele inroepen van de bepalingen van het voornoemde Verdrag en van de Overeenkomst van 's-Gravenhage.

BOEKBESPREKING

Shalev GINOSSAR, *Autonomy of Corrective Law* (in Israel Law Review - Tijdschrift van de Rechtsfaculteit der Hebreeuwse Universiteit, Jerusalem), januari 1974.

Oudere advocaten en rechters van Antwerpen herinneren zich wellicht nog de sympathieke jonge stagiair Freddy Grunzweig, die in 1925 alhier zijn loopbaan als advocaat begon. Hij publiceerde een paar boeken, die gunstig werden besproken: *L'Assistance judiciaire et la procédure gratuite*, en *Le Fonds de Commerce*. Enige jaren vóór de tweede wereldoorlog verliet hij ons en trok naar Palestina, dat onder Brits mandaat stond. In de loop der jaren werd hij magistraat en hoogleraar aan de universiteit van Jerusalem. Hij is decaan geweest van de rechtsfaculteit en is thans emeritus professor. Volgens een veel gevolgd gebruik sedert de onafhankelijkheidsverklaring van Israël, werd zijn naam "gehebreiseerd", zodat de talrijke door hem geschreven juridische werken gepubliceerd zijn onder de boven aangegeven naam Ginossar.

In de uitgebreide studie die wij hier bespreken, behandelt Prof. Ginossar een onderwerp dat in Europa - en ook in België - meer dan eens grote belangstelling heeft verwekt, namelijk de bepalingen van een aantal administratieve wetten, waarvan de overtreding wordt bekrachtigd door boeten en zelfs gevangenisstraffen, zonder dat enig moreel element of misdadig opzet aanwezig is. Prof. Ginossar noemt die wetgeving *Corrective Law*, naar het voorbeeld van Britse en Amerikaanse juristen. Men kan geneigd zijn dat door *verbeterde wetgeving* te vertalen; dat zou echter gevaarlijk zijn; de Franse strafrechtsgesleerde Prof. Donnedieu de Vabres heeft van *peines réformatrices* gesproken, doch daardoor bedoelde hij de langdurige internering van abnormalen of krankzinnigen. Prof. Ginossar beoogt integendeel de overtredingen van vervoer en verkeer, van fiscale aard of handelsgebruiken, waarvan Montesquieu sprak toen hij schreef: "de echte misdadigers moeten gestraft worden en sommige overtreders van de wet *doivent être corrigés*".

Belgische (en Franse) geleerden spreken wel eens over "contraventionele misdrijven". Prof. Ginossar toont aan hoe kunstmatig en gevaarlijk het is strafbepalingen uit te vaardigen wegens overtredingen wanneer het opzet, hoofdelement van elke bestraffing, volstrekt afwezig is.

De Belgische Commissie voor het opstellen van een degelijke Nederlandse wetgeving heeft het vraagstuk moeten onderzoeken wanneer zij zich heeft beziggehouden met de teksten van het Strafwetboek van 1867. In de Franse tekst is er sprake van "*délits volontaires*" en "*délits involontaires*". In vroegere vertalingen werd meestal de vertaling "vrijwillige" en "onvrijwillige" wanbedrijven gebezigd. Na lange besprekingen, hebben wij verkozen het verschil aan te duiden door de uitdrukkingen *opzettelijke* en *onopzettelijke* overtredingen.

Wijlen Prof. Léon Cornil, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, heeft in zijn inleiding op "Les Nouvelles", betreurd dat tijdens eenzelfde zitting van de rechtbank aldaar moeten verschijnen de eerbare burger die een of ander administratief reglement of verkeersreglement heeft overtreden

den en de dief of zedenmisdrijfpleger, die de basisregels van het maatschappelijk leven heeft aangetast.

Dat iemand kan strafbaar zijn zonder de minste morele aansprakelijkheid schokt de criminoloog, die grotere aandacht wijdt aan de dader dan aan de daad. Prof. Ginossar heeft dat treffend aangeduid aan de hand van een aantal gevallen en uitspraken van de Israëlische rechtbanken. Uit onze Belgische rechtspraak zouden wij evenzeer talrijke gevallen kunnen aanhalen, waar plegers van administratieve overtredingen beboet werden - meestal met geringe boeten - zonder dat hun enige schuld of onachtzaamheid kon verweten worden.

Prof. R. Legros, voornamelijk in "L'Elément moral dans les Infractions", heeft getracht dergelijke toestand in onze wetgeving te rechtvaardigen. Hij gaat uit van de onachtzaamheid of het gebrek aan voorzichtigheid die blijkt uit het plegen van het materieel feit dat bestraft wordt. Vermits elkeen verondersteld wordt de wet te kennen, vormt het overtreden van een wettelijk bevel of verbod, "une faute infraccionnelle".

Prof. Ginossar schijnt dergelijke sokratische acrobatie niet te willen aanwenden. Zijn besluit is dan ook dat zulke bepalingen van administratieve aard niet als strafbepalingen mogen worden beschouwd en behandeld. De overtreder van zulk verbod of gebod zou volgens Prof. Ginossar nooit voor een rechtbank moeten gedagvaard worden. De behandeling van administratieve geboden of verboden zou moeten worden opgedragen aan ambtenaren die in bijzondere gebouwen zetelen, en niet in rechtbanken waar werkelijke misdadigers worden gestraft.

Prof. Nico Gunzburg

Alex BOEHLÉ, Ivo DELBROUCK, Mark VAN HOECKE, *Arbitrage*, Deel III van de Bibliotheek van gerechtelijk recht uitgegeven door het seminarie voor het privaatrechtelijk procesrecht aan de rijksuniversiteit te Gent onder leiding van Prof. Dr. Marcel Storme, Gent 1973, 111 blz.

In de bibliotheek van gerechtelijk recht uitgegeven door het seminarie voor privaatrechtelijk procesrecht aan de rijksuniversiteit Gent onder leiding van Prof. Dr. Marcel Storme verscheen een boek over Arbitrage. Het is de vrucht van seminariewerk voor studenten onder de leiding van assistent Alex Boëhlé.

Het grootste gedeelte van het boek wordt ingenomen door een degelijke analyse van de Wet van 4 juli 1972 van de hand van Alex Boëhlé, terwijl de heer Ivo Delbrouck een historische schets ontwikkelt van de arbitrage doorheen de eeuwen.

Het delicaat probleem betreffende "Arbitrage en deskundigheid" wordt behandeld door Mark Van Hoecke, assistent aan de UFSIA, die erop wijst dat hoe groter de deskundigheid is van een scheidsrechter en hoe meer hij actief is in een bepaald zakenmilieu, hoe meer zijn onafhankelijkheid in gevaar komt. Hij gaat na hoe het mogelijk zou zijn hier een evenwicht tot stand te brengen.

Een uitstekende bijdrage betreffende de nieuwe wet.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent

Rechtsbijstand en Rechtsbijstandsverzekering

Op donderdag 14-2-1974 heeft Meester Jozef Van den Heuvel voor de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent een voordracht gehouden over Rechtsbijstand en Rechtsbijstandsverzekering.

Het zal geen Vlaams advocaat ontgaan zijn dat confrater Van den Heuvel, secretaris van de Nationale Orde van Advocaten en ondervoorzitter van het Verbond van Belgische Advocaten een bijzondere bezorgdheid koestert voor de beroepsbelangen van de advocatuur. Hij heeft zich daarenboven volledig ingezet om, naast zijn beroepsbezigheden, een grondige studie te wijden aan de problemen om en rond de *Rechtsbijstand*.

Naast het toch wel voldoende bekend probleem – of beter genaamd schandaal – van de pro-deo organisatie in België, behandelde de spreker vooral het meer recente opduiken van de *polis rechtsbijstandsverzekering* op de Belgische markt.

Deze nieuwe verzekering stelt de rechtsbijstand en tal van andere problemen i.v.m. de uitoefening van ons beroep opnieuw in de branding.

Het fenomeen van de rechtsbijstandsverzekering die in onze kranten geadverteerd wordt zal door de confraters met gemengde gevoelens onthaald worden, al naar gelang hun verhouding met de verzekeringswereld, hun bekommernis om het imago van de advocatuur, en hun zin voor ware onafhankelijkheid in het belang van de rechtverwezenlijking.

De vraag rijst vooreerst of dergelijke vorm van verzekering tegen vaste premie (onderneming met winstoogmerk) de rechtsbescherming meer toegankelijk zou maken voor alle rechtsonderhorigen en bijgevolg het probleem van de rechtsbijstand marginaal (daarom niet minder belangrijk) zou stellen.

Dergelijke evolutie is evenwel vooralsnog niet te voorzien.

Het bedrag van de premies zal daarvoor een eerste criterium zijn; de machten van de verzekeraar t.a.v. de leiding van het geding en het contentieux zijn een tweede en nog belangrijker criterium. Vergeten wij immers niet dat, anders dan bij de aansprakelijkheidsverzekering, ingeval van rechtsbijstandsverzekering de verzekerde en de verzekeraar fundamenteel verschillende belangen hebben.

Voor de advocaat houdt de veralgemening van de rechtsbijstandsverzekering diverse gevaren in.

Wanneer rechtsbijstandsverzekering *stricto sensu* (kostendekking) gepaard gaat met een verbintenis vanwege de verzekeraar de ganse rechtszaak te behartigen (dienstenverlening voor het contentieux) is het belangenconflict met de balie het scherpst gesteld. De balie zou immers niet alleen haar adviesgevende functie en taak van onderhandelaar nog meer verliezen wanneer de verzekeraars juristen aanstellen in hun dienst; de mogelijkheid bestaat eveneens dat advocaten worden aangesproken deze taken in min of meer vast verband uit te oefenen voor rekening van de verzekeraar i.p.v. voor de verzekerde. In het eerste geval zal de balie meer dan ooit aanspraak moeten maken op een monopolie van consultatie. In het andere geval wordt het deontologisch verbod van afhankelijkheid en/of afspraken i.v.m. ronselen van cliënteel opnieuw centraal gesteld en thans misschien wel voor het grootste gedeelte van de activiteit van de advocatuur.

De deontologie van de Orde van Advocaten en de advocaat zouden bij een al te grote inschikkelijkheid elke geloofwaardigheid verliezen. De rechtsbescherming zou kunnen worden op een akkoordje gegooit i.p.v. veralgemeend en voor iedereen toegankelijk te worden.

Een niet minder netelig probleem, nl. officieel aanvaarde en verplichte tarieven van de honoraria daagt bij dit alles opnieuw aan de horizon op.

De verzekeraars eisen eens te meer tarificatie, hetgeen begrijpelijk is vermits zij het risico statistisch moeten kunnen berekenen, willen zij aanvaardbare premies voorstellen.

Ondanks alle moeilijkheden die een tarificatie meebrengt lijkt deze oplossing toch verkieslijk boven een onvermijdelijke praktijk van door verzekeraars opgedrongen vaste afspraken nopens de honoraria. Niet alleen de onafhankelijkheid t.o.v. de verzekeraars, doch ook de geloofwaardigheid en het imago van de advocatuur in het algemeen zouden trouwens wel eens kunnen welvaren bij een tarificatie.

Naast de invloed van de verzekeraars op de tarieven van de honoraria die zij ongetwijfeld zullen trachten te hebben, zullen zij alleszins meer dan ooit het grootste gedeelte van het cliënteel kanaliseren naar "gespecialiseerde" advocaten.

De reclame die de verzekeraars verspreiden belooft inderdaad de verzekerde de bijstand en de verdediging door gespecialiseerde advocaten. Het lijkt dan ook zo dat de vrije keuze van raadsman door de verzekerde grotendeels door de verzekeraar of minstens door de verzekeringsmakelaar zal worden (helpen) bepaald.

Als waarborg voor de beroepsbelangen van de advocatuur en voor de onafhankelijk uitgeoefende bijstand in rechte zal die vrije keus weinig doorslaggevend nut hebben.

De erkenning als specialist in een bepaalde materie zou in de toekomst dan ook in handen zijn van de verzekeraars m.a.w. van steeds groter wordende economische machtsgroepen. Dit laatste schijnt op het eerste gezicht evenmin een waarborg te zijn voor de onafhankelijkheid van de advocatuur die toch de *conditio sine qua non* is van een stuk eerlijke rechtsverwezenlijking voor allen.

Wil de advocatuur optreden als vrijwaarster van de gelijke, onafhankelijke en vrije rechtsbescherming voor iedereen, dan heeft zij vóór het tot stand komen van de nieuwe wetgeving op de verzekering die ongetwijfeld de rechtsbijstandsverzekering dient te regelen, werk voor de boeg.

Linda Galaude

INGEZONDEN STUKKEN

Voor een leefbaar milieu : een verloren strijd ?

In nr. 30 van het R.W. verscheen onder deze titel de tekst van de op 7 december 1973 op de plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel door mr. P. Theuwissen uitgesproken rede.

Naar aanleiding van deze publicatie ontvingen wij van volksvertegenwoordiger Dr. Sc. K. Poma het volgende schrijven :

Eerst en vooral wil ik mr. Theuwissen feliciteren met zijn rede. Hij heeft het milieuprobleem, dat naar mijn mening een technisch probleem is, niet vanuit het juridisch aspect, maar van uit het wetenschappelijke, benaderd.

Zoals U weet houd ik mij sedert jaren met het milieuprobleem bezig. Ik heb, in dit verband, een twintigtal wetsvoorstellen ingediend en zelfs een boek geschreven "Knoeien met ons Leefmilieu".

De titel van dit werk onderstreept zeer duidelijk mijn visie, bijzonder wat de Belgische toestanden betreft.

Wat nu het artikel van mr. Theuwissen betreft, het is zeer duidelijk geïnspireerd door de thesis van Commoner.

Laat me toe met deze thesis niet akkoord te zijn. Zij is fundamenteel pessimistisch.

Ik behoor tot diegenen die beweren dat de milieucrisis niet inherent is aan onze "kapitalistische" maatschappij. Ook in de communistische wereld komen, in de geïndustrialiseerde delen, dezelfde milieuverontreinigingen voor als in de U.S.A. In dit verband signaleer ik het artikel "Milieuverontreiniging in de U.S.R.R., niet afhankelijk van het systeem", verschenen in "Chemisch Weekblad", jaargang 69, nr. 36 van 7 september 1973.

Bovendien verwerp ik het dilemma, zoals de gewezen Eerste Minister G. Eyskens dit in de Belgische Senaat stelde, na een door ons gehouden interpellatie over het leefmilieu, op 30 maart 1971 : "Wij moeten hier ook eens duidelijk maken waarvoor we kiezen : ofwel het ritme van algemene vooruitgang in de wereld volgen, het land moderniseren en onze bevolking een hogere levensstandaard bezorgen, ofwel voort-

gaan te leven in een meer natuurlijk milieu, maar zonder enige kans op een sterke economische ontwikkeling".

Ik wil dit met twee voorbeelden illustreren, het een ontleend aan de waterverontreiniging, het ander aan de luchtverontreiniging.

Wat het eerste betreft, weet men dat, als gevolg van het gebruik van de kunstmatige afwasmiddelen, het gehalte fosfaten in de oppervlaktewateren bestendig stijgt. Deze stijging kan buitengewone groei van algen voor gevolg hebben, waardoor het biologisch evenwicht van het water in gevaar komt, met alle nefaste gevolgen hieraan verbonden.

De techniek heeft hierop reeds een antwoord gegeven: men behoeft slechts de fosfaathoudende afwasmiddelen te vervangen door b.v. citraathoudende.

Sommigen kunnen hierop antwoorden: ook deze nieuwe afwasmiddelen houden een gevaar in.

Men moet zich de vraag stellen: waarom werden de zepen vervangen door de kunstmatige afwasmiddelen?

Het antwoord hierop is zeer eenvoudig: de hoeveelheid zeep is recht evenredig met de hardheid van het water.

Bij kunstmatige afwasmiddelen speelt de hardheid van het water praktisch geen rol.

Indien dus zou blijken dat het gebruik van kunstmatige afwasmiddelen een "gevaar" betekent, dan moet men het probleem omgekeerd aanpakken: het waterontharden.

Dit zou betekenen dat de waterleidingsmaatschappijen verplicht zouden worden een onthard water te leveren, wat nu niet het geval is.

Het is dus een technisch probleem waarop een technisch antwoord kan gegeven worden.

De luchtverontreiniging verwekt door de uitlaatgassen van de wagens kan praktisch tot nul herleid worden met eenvoudige technische middelen.

- Het gebruik van "grote" wagens moet ontmoedigd worden, het gebruik van "kleine" wagens aangemoedigd (b.v. door het voeren van een fiskale politiek).
- De versleten motoren moeten uit het wagenpark verwijderd worden, de slecht afgestelde motoren moeten juist afgesteld worden. De controle kan geschieden met een rijdend laboratorium dat in minder dan één minuut een kwantitatieve en kwalitatieve ontleding der uitlaatgassen geeft en toelaat de versleten en slecht afgestelde motoren op te sporen. - Vijftig tot honderd van de luchtverontreiniging, verwekt door de uitlaatgassen van de wagens, is aan deze motoren toe te schrijven.
- Aan de motoren kan een apparatuur ingebracht worden die de uitlaatgassen verder afbreekt, oxydeert, verbrandt. Talrijke apparaten zijn gekend. Eén heeft een typische benaming: "afterburner", naverbrander.
- Het loodgehalte kan in de benzine verminderd worden. Lood kan een ziekte verwekken, het saturnisme. Duitsland is volop bezig dit loodgehalte te verminderen.
- Auto's, aangedreven met accu's, verwekken geen enkele vorm van luchtverontreiniging. In Duitsland wordt in twee steden een proef gedaan met 100 autobussen voor gemeenschappelijk vervoer. - De accu's moeten door de electriciteit, geleverd door het stadsnet, regelmatig opgeladen worden. Dit betekent dat men de verontreinigingsverschijnselen niet mag verschuiven naar de thermische elektrische centrales. Maar ook daar is het mogelijk de luchtverontreiniging, met technische middelen, te voorkomen (b.v. door het ontzwellen van de brandstof in de petroleumraffinaderijen) of te bestrijden (b.v. door het opvangen van het SO₂-gas der thermische elektrische centrales).
- Een beter georganiseerd gemeenschappelijk vervoer zal eveneens een gevoelige vermindering van de luchtverontreiniging voor gevolg hebben.

Ik zou nog talrijke andere voorbeelden kunnen aanhalen die deze thesis illustreren.

Wij leven in een periode van geweldige technische evolutie. Hierbij moet men uitgaan van de stelling dat niet elke vooruitgang een verbetering is. Dit zal slechts blijken na een periode van tasten en zoeken.

Mr. Theuvsen schrijft in zijn besluit: "Zodra wij zoeken naar een oplossing van de milieucrisis, komen er kwesties aan de orde die de kern raken van heel ons maatschappelijk bestel en komen er vele zaken op de helling te staan. Het herstellen van het evenwicht zal slechts kunnen worden bereikt door het tot stand brengen van veel meer evenwicht en matigheid in onze gedragingen, van meer rechtvaardigheid in onze samenleving en in de verdeling van de rijkdommen van deze aarde en door het verminderen van de spanningen in de maatschappelijke orde. We hebben dringend een wereld nodig gebaseerd op het werkelijk begrijpen van morele, esthetische en geestelijke waarden, een herstel van het geloof in de waarde van het leven, in zijn kostbaarheid en onaantastbaarheid!"

Mogen wij opmerken dat het verbroken evenwicht in onze maatschappij niet het gevolg is van de milieucrisis, maar, voor zover wij de geschiedenis kennen, altijd bestaan heeft.

Steeds heeft de machtige de kleine willen overheersen, onderdrukken. Door de eeuwen heen werd gesproken over de noodzakelijkheid "van meer rechtvaardigheid in onze samenleving en in de verdeling van de rijkdommen" te brengen.

Sinds duizenden jaren wordt het geloof verkondigd in "een wereld gebaseerd op het werkelijk begrijpen van morele, esthetische en geestelijke waarden, een herstel van het geloof in de waarde van het leven, in zijn kostbaarheid en onaantastbaarheid."

Vermits dit streven naar een rechtvaardiger maatschappij bestaat sinds de homo sapiens bestaat, meen ik dat de milieucrisis los gehaakt moet worden van deze oplossing.

Indien wij moeten wachten tot de "rechtvaardige wereld" zich instelt, dan vrees ik dat het te laat zal zijn. Bovendien, indien eenieder akkoord gaat over deze rechtvaardige wereld, dan zullen diepgaande meningsverschillen over de te volgen methode de "rechtvaardige wereld" niet voor morgen mogelijk maken.

Wat is dan de oplossing?

Liever dan te wachten op werelddhervormingen, wil ik mij houden aan een praktische en pragmatische oplossing, beperkt tot een gebied waarop wij enige invloed kunnen uitoefenen, ons land.

Vermits de technische oplossingen voorhanden zijn moeten wij zorgen voor een doelbewuste milieupolitiek. Deze is maar mogelijk indien aan volgende drie vereisten voldaan wordt:

- Het parlement moet de nodige milieuwetten stemmen en de regering moet de nodige uitvoeringsbesluiten nemen, opdat deze wetten - die kaderwetten zijn - kunnen toegepast en gecontroleerd worden. De gerechtelijke overheid moet diegenen die de wet overtreden, repressief kunnen straffen (zie hierover het verslag: "La protection pénale de l'environnement: l'eau, l'air, le bruit" voorgedragen door de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Gent, prof. Jacques Matthijs, op de vergadering van 21 december 1971 van de "Union belge et luxembourgeoise de droit pénal").
- De nodige financiële middelen moeten ter beschikking gesteld worden om een milieupolitiek te voeren. Hierbij dient bepaald hoeveel men jaarlijks wil uitgeven en wie dit zal betalen.
- Een gecoördineerd milieubeleid is noodzakelijk, met een verantwoordelijk minister die, naar Brits model, beslissingsbevoegdheid bezit.

Indien tot nog toe in ons land niet met een milieubeleid werd gestart, dan is zulks toe te schrijven aan het ontbreken van de politieke wil.

Waarom is dit toe te schrijven?

Hierop kan geen eenvoudig antwoord gegeven worden.

In algemene zin stelt men vast dat wij meer belang hechten aan welvaart (economische expansie) dan aan welzijn (volksgezondheid-leefmilieu).

Zowel kleine gemeenten (b.v. Tessenderlo) als grote steden (b.v. Antwerpen) hebben doelbewust milieuvervuulende nijverheden aangetrokken. Ook de regering bleef niet achterwege (zie Progil).

De vakbonden hebben geen belangstelling voor het leefmilieu, hoewel een leefmilieupolitiek een sociale politiek op lange termijn is (in de Verenigde Naties worden de leefmilieuvraagstukken onder de sociale problemen gerangschikt).

De nijverheid, zolang die niet wettelijk verplicht wordt, neemt vrijwillig geen leefmilieumaatregelen. Dit zal slechts geschieden zodra financieel-economische nadelen voor de nijverheid zullen optreden bij een verdere degradatie van het leefmilieu.

Slechts een klein gedeelte van de openbare opinie is actief milieubewust. Meestal gaat het om jongeren.

Daarom vormen in het Parlement, dat de emanatie van onze bevolking is, de milieubewuste politici een minderheid.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Indexcijfer voor maart 1974

Uit een bericht in het *Staatsblad* van 30 maart 1974 blijkt, dat het indexcijfer van de consumptieprijzen voor de maand maart 1974 121,16 punten bedraagt tegenover 119,66 punten in februari 1974, wat neerkomt op een stijging van 1,50 punt.

TIJDSCHRIFTEN

Bulletin van de Europese Gemeenschappen.—jg. 1973

nr. 9

Documenten, feiten en studies.—Gemeenschapsactiviteiten in september 1973.—Mededelingen, bronnen referenties.—supplementen 1973.

Nederlands Juristenblad.—jg. 1974

nr. 4

Prof. mr. F.H. van der Burg, De machtigingswet.—Mr. G. C. van Spaendonck, Het faillissementsbeslag en sociale wetten.—Mr. G.A.J. Dolk, Machtigingswet en i.p.r.—Prof. Dr. D. Wiersma, Psychiatrisch juridisch gezelschap.—Mr. L. Hardenberg, Nederlandse vereniging van Zee- en Luchtrecht.—Prof. mr. J.A. Ankun/mr. G.E. Langemeijer, De "Grote Raad" van Mechelen vijfhonderd jaar geleden ingesteld.—Rechtspraak.

nr. 5

Mr. E.H. Hondius, Consumentenvoorwaarden.—Prof. mr. H. Th. J.G. van Maarseveen, In memoriam Hans Kelsen.—Mr. J.L.H. Cluysenaer, De centrale raad van beroep als ambtenarenrechter, en het onderscheid tussen "wet" en "beschikking".—Mr. J. Rutgers, De vormloze bestuursoverdracht en de derde.—Prof. mr. J.M. Polak, Subsidiëring en rechtsbescherming.—Rechtspraak.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie.—jg. 1974

nr. 5247

Mr. D.W.F. Verkade, Uitgave van werken — Ontwerp — B.W. Boek 7 titel 8.—Prof. mr. J.G. Sauveplanne, Bespreking van "Rechtspraakverzamelingen internationaal privaatrecht", uitgaven van het Interuniversitair Instituut voor Internationaal recht — T.M.C. Asser Instituut.—Mr. C.C.A. Voskuil, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Interna-

tionaal Privaatrecht (voorbericht).—Mr. J.P. Verheul, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Internationaal Privaatrecht (Woonplaats, Naam, Huwelijk).—Ontvangen boeken.—Tijdschriften.—Berichten en mededelingen.—Koninklijke Notariële broederschap.—Vacaturestaat.

nr. 5248

Mr. D.W.F. Verkade, Uitgave van werken — Ontwerp — B.W. Boek 7 titel 8 (slot).—Mr. J.P. Verheul, Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Internationaal privaatrecht (Erkenning en Wettigheid).—Recente rechtspraak.—Wetgeving.—Berichten en mededelingen.—Koninklijke Notariële broederschap.—Vacaturestaat.

nr. 5249

Mr. J. Rombach, Hedendaagse opvattingen over rechtsvinding en rechterlijke functie.—(I).—Mr. W.G. de Vries, Ouderlijke boedelverdeling en legitieme.—Mr. H.A.W. Friederichs : De ouderlijke boedelverdeling na 21 december 1973.—J.J.M. de Vries, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak (Erfrecht).—Ontvangen boeken.—Tijdschriften.—Rechtsvragenrubriek.—Berichten en mededelingen.—Koninklijke Notariële broederschap.—Vacaturestaat.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis.—jg. 1973

nr. 6

Redactionele kanttekeningen : Gelegenheidsnoodrecht.—Mr. C. Flinterman en Mr. J.A. Peters : Van Warren-Hof naar Burger-Hof.—Boekbesprekingen.—Kroniek van het sociaal-economisch recht.

Inhoudstafel 1973.

Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht.—jg. 1973

nr. 12

Berichten van de redactie.—Prof. Y. Van der Mensbrugghe, EEG en DDR, het protocol betreffende de binnenlandse handel van Duitsland en het basisverdrag van 21 december 1972.—Prof. mr. M.R. Mok, Wetgevingskroniek Nederland.—Boekbespreking.

Data Juridica.—jg. 1974

nr. 1

Algemeen, rechtstheorie, rechtsfilosofie.—Auteursrecht, industriële eigendom.—Belastingrecht.—Bestuursrecht.—Burgerlijk procesrecht, rechtspleging.—Burgerlijk recht.—Europees recht.—Handelsrecht.—Internationaal privaatrecht.—Internationaal recht.—Sociaal recht, sociaal verzekeringsrecht.—Strafrecht, strafprocesrecht.—Varia.

Bestuurswetenschappen.—jg. 1974

nr. 1

Prof. dr. G.A. van Poeltje op 31 januari 1974 negentig jaar.—Dr. G.A. Irwin-R.B. Andeweg-W. Braak : Waarheen, waarvoor, voor wie ? Contacten van de burger met de lokale overheid.—Mr. F. Meyer Drees : Bestuurlijke organisatie van de bestrijding der milieuverontreiniging met nawoord van mr. J.M. Kan.—Dr. H.R. van Gunsteren, Planning en politiek.—Sociaal-Wetenschappelijke kroniek.—Buitenlandse kroniek.—Boekbespreking.—Mededelingen.

De Gerechtsdeurwaarder.—jg. 1974

nr. 2

K.C. van der Mije Pzn, Na het feest.—J. van der Heide, 'Is weer voor-bij.—P.A. Neve, De grote stad in diskrediet.—Mr. dr. M. Teekens, In kort bestek.—P.A. Neve, Dagvaarding door een gemeente.—P.D. Verburg, Mag bij een later optredende geslachtsverandering de geboorte-akte worden gewijzigd ? P.A. Walter, Persconferentie nieuwe deken.—P.A. Neve, Compendium van het burgerlijk procesrecht.—P.A. Neve, De gerechtsdeurwaarder.—P.A. Neve, Uit het Staatsblad.—C.A.M. Nieuwenhuis, Van de deurwaarders.—G. Tekelenburg, Afscheid R. Lutken.